

Bachelorproef

Tik tok, 18 op de klok!

Een onderzoek naar de ervaring van 17-jarigen met betrekking tot de ondersteuning en voorbereiding op hun (zorg)traject naar volwassenheid.

Bachelor	Sociaal werk
Afstudeerrichting	Toegepaste criminologie
Academiejaar	2021-2022
Student	Cipriana Hoekx
Promotor	Steve Garmyn

In deze bachelorproef zochten we via kwalitatief onderzoek een antwoord op de vraag: “Hoe ervaren 17-jarigen, die worden opgevolgd door het OCJ Brugge, de ondersteuning en voorbereiding op hun (zorg)traject naar volwassenheid?”.

Met dit onderzoek wilden we de volgende doelstellingen bereiken:

1. Tegen juni 2022 wil ik aanbevelingen kunnen geven aan de consultants binnen het OCJ Brugge om de ondersteuning op het traject naar volwassenheid te verbeteren.
2. Ik wil tegen juni 2022 een tool ontwikkeld hebben die de consultants kunnen inzetten om jongeren door te verwijzen naar diensten die relevant zijn aan hun achttien jaar.

Om onze onderzoeksvraag te beantwoorden en de doelstellingen te bereiken namen we tijdens de maanden maart en april 2022 interviews af bij 17-jarigen die opgevolgd worden door het OCJ Brugge. We deden dit aan de hand van een topiclijst.

Voorwoord

Na drie leerrijke studentenjaren presenteer ik met trots mijn bachelorproef. Dit werk markeert het bereiken van een mijlpaal, namelijk het vervolledigen van een studie die ik jaren met volle passie heb gevolgd. Het is zeker geen gemakkelijke weg geweest, maar toch heb ik hem afgelegd. Ik dien dit werk dan ook in met een klein hartje, blij en trots dat ik de studie volbracht heb maar met gemengde gevoelens omdat het op zijn einde is gekomen. Deze passie voor het vak zet ik echter met plezier verder in het werkveld.

Voor u begint te lezen bedank ik graag enkele mensen zonder wie dit werk nooit tot zijn vol potentieel had kunnen komen. Eerst en vooral bedank ik mijn promotor Steve Garmyn, die mij doorheen dit proces de nodige sturing en feedback heeft kunnen geven. Ik wil ook de consultants en de teamverantwoordelijke van het OCJ Brugge bedanken voor hun ondersteuning en bijdrage aan het mogelijk maken van dit onderzoek. De mensen zonder wie dit werk echter nooit tot stand was gekomen zijn natuurlijk de moedige jongvolwassenen die deelnamen aan de interviews. Ik wil hen ten volste bedanken voor het laten horen van hun stemmen.

Voor de nodige emotionele ondersteuning bedank ik Nina, Melisa en Mauro aangezien zij mij doorheen de lange nachten en twijfels sleurden. Ook dank aan mijn zus Yentl, die mij op jonge leeftijd toonde dat je met hard werk je dromen kan bereiken, ook in moeilijke omstandigheden. Ter afsluiting vernoem ik graag Hilde, Bart, Els en Franky die mij met veel gastvrijheid ontvingen en ondersteunden zodat ik mijn opleiding in alle rust kon afmaken. Jullie liefde en warme ontvangst in een moeilijke periode zal mij voor altijd bijblijven.

Inhoud

1 INLEIDING	7
1.1 SITUERING	7
1.2 ONDERZOEKSMETHODIEK	8
2 LITERATUURONDERZOEK	9
2.1 HET ONDERSTEUNINGSCENTRUM JEUGDZORG	9
2.1.1 Wat?.....	9
2.1.2 Wie is onze doelgroep?.....	11
2.2 DE VOORBEREIDING OP MEERDERJARIGHEID BINNEN JEUGDHULP	15
2.2.1 Actieplan jongvolwassenen.....	15
2.2.2 De voorbereiding binnen het OCJ Brugge.....	17
2.2.3 Is het voldoende?	21
2.3 ORGANISATIES EN INITIATIEVEN BIJ MEERDERJARIGHEID	23
2.3.1 De doelgroep en hulpverlening voor volwassenen	23
2.3.2 Algemene organisaties en specifieke initiatieven	24
2.4 BESLUIT LITERATUURONDERZOEK	26
3 PRAKTIJKONDERZOEK	27
3.1 DUIDING METHODOLOGIE	27
3.1.1 Methoden en technieken.....	27
3.1.2 Onderzoekseenheden en onderzoekplaats.....	28
3.1.3 Verwerken interviews.....	31
3.2 RESULTATEN.....	33
3.2.1 De Voorbereiding naar volwassenheid	33
3.2.2 De respondenten en de consultants	34
3.2.3 De betrokkenheid van ouders en netwerk.....	35
3.2.4 De stop van Jeugdhulp.....	36
3.2.5 Toekomstbeeld	37
3.2.6 Volwassenhulpverlening	38
3.3 CONCLUSIE: THEORIE VS PRAKTIJK	39
3.4 BESLUIT PRAKTIJKONDERZOEK	42
4 ALGEMEEN BESLUIT EN BEROEPSPRODUCTEN	43
4.1 ALGEMEEN BESLUIT	43
4.2 BEROEPSPRODUCT	44
4.2.110 Aanbevelingen voor het werkveld	44
4.2.2 Tool	48
4.3 KRITISCHE BESCHOUWING	52
4.4 NAWOORD.....	53
5 BRONNEN	55
6 BIJLAGEN	59

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Agentschap Opgroeien: het agentschap Opgroeien, bestaat uit Kind en Gezin, Jeugdhulp en een deel van het VAPH. Zij werken samen om kinderen, jongeren en gezinnen zo veel mogelijk kansen te kunnen bieden. (Bron: Opgroeien,2020)

Bewindvoering: een maatregel waarbij een persoon die niet in staat is om zelf financiële verantwoordelijkheid op te nemen, een bewindvoerder krijgt om dit te doen voor hem/haar. Deze bewindvoerders nemen dan de financiële beslissingen en verantwoordelijkheden op. (AMS Advocaten, 2013)

Contextbegeleiding in functie van Autonom Wonen (CBAW) : onder deze begeleidingsvorm leren jongeren vanaf zeventien jaar zelfstandig wonen. Er kan ondersteuning gegeven worden in het zoeken naar een woning, omgaan met geld, het aanleren van huishoudelijke taken, invullen van administratie,... (De cocon, z.d.)

Dienst Ondersteuningsplan (DOP): hierin staan alle diensten en/of personen die je als persoon met een handicap kunnen helpen om met de nodige ondersteuning jouw toekomstplannen te realiseren. (Vlaanderen, z.d.)

Eerstelijns hulpverleningsorganisaties: generalistisch en ambulante. Hier kan je met elk probleem binnenstappen, ze luisteren, helpen en/of verwijzen je door. (Ecker Marc , persoonlijke communicatie, 2019)

Follow-up onderzoek: bevragen van jeugdzorgverlaters voor en na de uitstroom. (Van Audenhove, 2016)

Jeugdhulp: een diepgaande samenwerking tussen de organisaties en diensten die een rol spelen in Jeugdhulp binnen Vlaanderen. Het doel bestaat eruit dat minderjarigen altijd ergens hulp kunnen krijgen en dat ze geen breuken kennen in hun hulpverlening. (Opgroeien, 2020)

Moratorium: een uitstelperiode voor de verantwoordelijkheden en eisen die samenhangen met volwassenheid. Binnen dit moratorium kunnen jongvolwassenen experimenteren en ontdekken wie zij willen worden. (Nele Geysels, 2020)

Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ) : een gemandateerde voorziening die valt onder jeugdhulp. OCJ onderzoekt of de overheid moet tussenkomen in verontrustende situaties, installeert hulpverlening en/of volgt lopende hulpverlening mee op, geeft consult aan andere hulpverleners en staat in voor het doorverwijzen naar de jeugdrechtbank wanneer nodig. (Bron: Opgroeien, 2021)

Retrospectief onderzoek: het bevragen van jeugdzorgverlaters maanden of jaren na de uitstroom, om zo de transitieperiode te reconstrueren. (Van Audenhove, 2016)

Trainingscentrum Kamerwonen (TCK): hier kunnen jongeren wonen op aparte kamers/studio's onder begeleiding. Hulpverleners leggen met de doelgroep een weg af naar zelfstandigheid en zelfredzaamheid. (Nieuwland,2020)

Wissellere: tijdelijk meedraaien op een andere dienst om bij te leren over hun werking. (Vreemdgaan-wissellere, z.d.)

Lijst met afkortingen

CAW: Centrum Algemeen Welzijnswerk.

CBAW: Contextbegeleiding in functie van Autonom Wonen.

CGG: Centrum Geestelijke Gezondheidszorg.

DOP: Dienst ondersteuningsplan.

OCJ: Ondersteuningscentrum Jeugdzorg.

OCMW: Openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn.

SOFS: Signs of Safety.

TCK: Trainingscentrum Kamerwonen.

VAPH: Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap.

VDAB: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding.

1 INLEIDING

In deze bachelorproef zoeken we een antwoord op de vraag: “Hoe ervaren 17-jarigen, die worden opgevolgd door het OCJ Brugge, de ondersteuning en voorbereiding op hun (zorg)traject naar volwassenheid?”. Dit onderzoek richt zich op de volgende doelstellingen:

- 1. Tegen juni 2022 wil ik aanbevelingen kunnen geven aan de consulenten binnen het OCJ Brugge om de ondersteuning op het traject naar volwassenheid te verbeteren.*
- 2. Ik wil tegen juni 2022 een tool ontwikkeld hebben die de consulenten kunnen inzetten om jongeren door te verwijzen naar diensten die relevant zijn aan hun achttien jaar.*

1.1 SITUERING

Het gekozen onderwerp en de bijhorende doelstellingen komen voort uit het eerste gesprek met mijn stagementor, een consulente binnen het OCJ. Tijdens dit gesprek kaartte zij aan dat de dienst tussenkomsten stopzet wanneer jongeren achttien jaar worden. Ze vermeldde hierbij dat jongeren na hun achttiende verjaardag soms terug contact opnemen met de dienst om te peilen naar **verdere hulpverleningsdiensten**. De uitdagingen en drempels waar deze jongeren mee te maken krijgen verdwijnen niet, maar toch trekken veel jeugdhulpverleningsinstanties **de grens bij meerderjarigheid**.

Jongvolwassenen staan op deze leeftijd voor de opdracht hun identiteit in de maatschappij te ontdekken. De eerdere verlangens en vooruitzichten uit de jeugd jaren moeten ze nu in werkelijkheid brengen. Dit vraagt toch om enige verkenning. Hier bereiden jongvolwassenen de eerste kernkeuzes voor, bijvoorbeeld het kiezen voor verdere studies of toch niet. (Andriessen, 1991)

We spreken hier over een zeer dynamische periode die we kunnen kenmerken door verandering en keuzevrijheid. Hier krijgen ze de ruimte om te experimenteren met de verantwoordelijkheden uit het volwassen leven. We kunnen hier spreken over een **‘moratorium’**. (Van Audenhove, 2016) Een uitstelperiode voor de verantwoordelijkheden en eisen die samenhangen met volwassenheid. Binnen dit moratorium kunnen jongvolwassenen experimenteren en ontdekken wie zij willen worden. Voor jongeren die uit jeugdhulp stromen kan dit een kwetsbaar tijdsperk zijn. Ze kunnen en/of moeten aan meerderjarige leeftijd Jeugdhulp verlaten. Ze komen sneller in aanraking met keuzevrijheid en de verantwoordelijkheden die hierbij horen. Vaak is er hier geen sprake van het moratorium en moeten ze in een korte periode onafhankelijk worden. (Nele Geysels, 2020)

Bij een grondigere verkenning rond dit thema bots je dan ook op de verdere **sociale relevantie** ervan. In het programma ‘De zevende dag’ kaartten een bezorgde mama en hulpverleners uit het werkveld dezelfde uitdaging aan. Ze botsen op muren vanwege de harde leeftijdsgrens die jeugdhulpverlening trekt. (Vrtnws, 2021) Een studente aan de ‘Vrije Universiteit Brussel’, Nele Geysels, schreef een masterproef over dit onderwerp: *‘jongvolwassenen uit de jeugdzorg: Een onderzoek naar wat zij zelf (zouden) ervaren als hulp om sterk genoeg in het volwassen leven te staan’*. Bij haar conclusie vermeldt zij dat er nog verder kwalitatief onderzoek nodig is naar deze problematiek. (Nele Geysels, 2020) Ook het verhaal van Jordy Brouillard die op zijn achttien jaar uit de jeugdinstelling stroomde, en op zijn negentien jaar overleed, alleen in een tentje van de honger, heeft mij gebracht tot het willen onderzoeken van deze uitdaging. (Peeters, 2016)

1.2 ONDERZOEKSMETHODIEK

We startten dit onderzoek met het opmaken van een **onderzoeksplan** (zie bijlage 6.1). Vervolgens begonnen we aan een **literatuurstudie** om zo een concreet zicht te krijgen op de uitdaging. Dit zicht trachtten we te verkrijgen via boeken, eerdere onderzoeken rond de thematiek, beleidsplannen en de stem van de consulenten...

Enkele relevante bronnen binnen dit onderzoek zijn:

- Andriessen H.C.I: Volwassenheid in perspectief. Inleiding tot de psychologie van de volwassen levensloop. (Andriessen, H. C. I,1991)
- Cachet VZW: Sur ma Route (Cachet VZW, 2015)
- Jeugdhulp: 'Actieplan jongvolwassenen', 2017. (Jeugdhulp, 2017)
- Nele Geysels: 'jongvolwassenen uit de jeugdzorg: een onderzoek naar wat zij zelf (zouden) ervaren als hulp om sterk genoeg in het volwassen leven te staan.' . (Nele Geysels, 2020)
- Sharon Van Audenhove : 'Overgang naar volwassenheid : belevingsonderzoek bij jongeren die de bijzondere jeugdbijstand verlaten.' (Van Audenhove, 2015)
- ....

Om de nodige kennis te verkrijgen namen we tijdens ons voorbereidend onderzoek naast de literatuurstudie ook **interviews** af bij twee **consulenten** van het OCJ Brugge. Voor dit onderzoek was het namelijk van belang om zicht te krijgen op de specifieke acties die de consulenten ondernemen rond de voorbereiding en ondersteuning op het (zorg)traject naar volwassenheid.

De stappen die de consulenten binnen dit traject zetten staan echter weinig neergeschreven. Om deze handelingen in beeld te krijgen baseerden we ons dan ook op interviews met consulenten binnen de dienst. Deze interviews waren nog deel van het voorbereidend onderzoek en werden afgenomen via het half- gestructureerd open interview, aan de hand van een topiclijst.

Na de voorbereidende literatuurstudie en interviews begonnen we aan het praktijkonderzoek. We kozen binnen deze bachelorproef voor **kwalitatief onderzoek**. Dit omdat het onderzoek zich richt op persoonlijke ervaringen, deze zijn moeilijk vast te leggen in een kwantitatief onderzoek. Het was ook meer aangewezen om kwalitatief onderzoek in te zetten aangezien de focus ligt op een zeer specifieke kleine groep belanghebbenden. Het was dus mogelijk om hen allemaal te bevragen en dieper in te gaan op het onderwerp.

De onderzoeksmethodiek die we hanteerden was het **half- gestructureerd open interview**. Aangezien het draait om de ervaring van zeventienjarigen, die voor meerdere uitdagingen hebben gestaan in hun leven, leek het niet aangewezen om ons vast te houden aan de structuur van een gestructureerd open interview. We wilden het gesprek namelijk zijn eigen gang laten gaan en inpikken op wat deze jongeren als belangrijk zagen om aan te geven in het onderzoek. We gingen niet voor het ongestructureerd open interview omdat de onderzoeker toch nood had aan een zekere houvast van het onderwerp. We wilden in gesprek gaan met deze jongeren op een heel open wijze, via **een topiclijst**. Zo konden ze aangeven wat voor hen belangrijk is en kwamen al de nodige topics aan bod. Het gebruik van een topiclijst gaf dus een zekere houvast en structuur maar liet ook spontaniteit en flexibiliteit toe. Na het afnemen van de interviews en het maken van de transcripten

besloten we deductief te coderen op basis van topics. Deze informatie verwerkten we toen in een matrix waaruit we onze conclusie en een algemeen besluit konden trekken. (Stevens,2021)

2 LITERATUURONDERZOEK

Binnen het theoretisch onderdeel van deze bachelorproef willen we een concreet zicht krijgen op de uitdaging. Zoals eerder vermeld doen we dit door het lezen van boeken, onderzoeken en beleidsplannen, maar ook door interviews af te nemen bij enkele consulenten die werken binnen het OCJ van Brugge. Eerst en vooral bespreken we het OCJ, de dienst waarbinnen we dit onderzoek uitvoeren, dit om de context ervan te duiden. Hierna gaan we over naar een beschrijving van de doelgroep, de levensfase waar ze zich in bevinden en hoe ze deze ervaren. Dit volgen we op met een overzicht van de voorbereiding die jongvolwassenen krijgen naar volwassenheid binnen jeugdhulp/het OCJ en bekijken we of jongeren deze als voldoende ervaren. Als laatste duiden we hoe de doelgroep tegenover hulpverlening voor volwassenen staat en welke diensten en/of initiatieven relevant kunnen zijn naar meerderjarigheid toe.

2.1 HET ONDERSTEUNINGSCENTRUM JEUGDZORG

2.1.1 WAT?

We voeren dit onderzoek uit binnen het **Ondersteuningscentrum Jeugdzorg**, een gemandateerde voorziening die valt onder Jeugdhulp. Het OCJ onderzoekt of er bij minderjarigen sprake is van een 'maatschappelijke noodzaak'. Deze term gebruiken ze wanneer de samenleving het als noodzakelijk ziet dat er in verontrustende situaties ingegrepen wordt.

Het begrip 'verontrustende situatie' is o.a. van toepassing wanneer de integriteit van de minderjarige is aangetast en/of de ontwikkelingskansen van een minderjarige worden bedreigd. De organisatie heeft vier hoofdtaken: ze onderzoeken of de overheid moet tussenkomen, installeren hulpverlening en/of volgen lopende hulpverlening mee op, geven consult aan andere hulpverleners en ze staan in voor het doorverwijzen naar de jeugdrechtbank wanneer nodig. (Opgroeien, 2020)

Elke minderjarige die doorverwezen wordt naar het OCJ krijgt een **vaste consulent** toegewezen. Het doel van elke consulent is dat kinderen en jongeren veilig en geliefd kunnen opgroeien. Zij voeren voor deze minderjarigen het onderzoek uit naar de maatschappelijke noodzaak, zoeken naar gepaste hulpverlening, grijpen in bij crisissen, gaan in gesprek met de context en minderjarigen,... Beslissingen worden echter altijd besproken en gemaakt in team. (Opgroeien, 2021)

De dienst valt nog onder vrijwillige jeugdhulp, maar is echter **niet vrijblijvend**. Over de aanmelding bij het OCJ worden de ouders, opvoedingsverantwoordelijken en minderjarigen op de hoogte gebracht, maar je kan niet zelf beslissen om de tussenkomst van de consulenten stop te zetten. Het vrijwillige situeert zich verder in de bespreekbaarheid en samenwerking met de minderjarige en context om gepaste hulpverlening te zoeken.

Consulenten kunnen geen aanmeldingen doen bij hulpverleningsdiensten zonder akkoord van de minderjarige, ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken. (Opgroeien, 2021)

Het OCJ kan zelf de **tussenkomst afronden** om verschillende redenen. De eerste reden bestaat eruit dat de consulenten tot de conclusie komen dat er geen sprake meer is van een maatschappelijke noodzaak. Dit wil zeggen dat er geen verontrusting en/of moeilijke medewerking meer aanwezig is. De tussenkomst van de dienst kan ook afgerond worden omdat de consulenten doorverwijzen naar de jeugdrechtbank. Dit doen ze wanneer de minderjarigen en/of hun context geen teken van medewerking met de consulent vertonen. Ook kan dit gebeuren wanneer consulenten bepaalde hulpverlening minimum noodzakelijk achten en ze hier geen akkoord voor krijgen.

Voor de consulenten echter beslissen om door te verwijzen naar de jeugdrechtbank organiseren ze een engagementsgesprek. Hier geven ze de minderjarigen en/of hun context een laatste kans tot medewerking. Ze geven hen tijdens dit gesprek een herhaling van de verwachtingen en vermelden hier duidelijk bij dat ze anders zullen doorverwijzen naar de jeugdrechtbank.

De laatste reden tot afronding situeren we onder het bereiken van de meerderjarige leeftijd, de tussenkomst wordt aan achttien jaar namelijk afgesloten. Deze vorm van afronding staat in directe relatie tot het onderwerp van dit onderzoek. (Consulenten OCJ , persoonlijke communicatie, oktober 2021)

Heel dit proces bekijken de consulenten vanuit de oplossingsgerichte procesbenadering **'Signs of Safety'** (SOFS) , ontwikkeld door Andrew Turnell en Steve Edwards. De kernelementen binnen deze procesbenadering zijn: een kritische onderzoekhouding, werken met wat goed werkt en het inzetten op werkrelaties met het gezin en andere hulpverleningsdiensten.

Binnen SOFS ligt er een scherpe focus op de veiligheid van het kind. De kinderen en hun context staan centraal in het hulpverleningstraject. Betrokkenheid van het netwerk is van groot belang. Dit alles staat verwerkt in de SOFS doelstelling:

“We doen ons werk met een scherpe focus op de veiligheid van het kind. We hebben ons dagelijks werk, het beleid, de procedures en de organisatie zodanig opgezet dat we alles doen om het mogelijk te maken om ouders, kinderen en iedereen die van nature verbonden is met de kinderen centraal te stellen bij onderzoek en besluitvorming. We geven ze alle gelegenheid om met hun ideeën te komen, voordat wij die van ons voorstellen of opleggen. Volledige betrokkenheid van familie en netwerk wordt altijd nagestreefd, ongeacht of het kind permanent bij zijn biologische familie woont of daar buiten. Alles wordt gedaan om het kind in staat te stellen een leven te leiden waarbij het blijft behoren bij familie, cultuur en gemeenschap van herkomst.”

(Kevin Van Bedts, persoonlijke communicatie, 22 oktober 2021)

Zoals eerder vermeld, valt het OCJ onder **Jeugdhulp**. Dit is een diepgaande samenwerking tussen de organisaties en diensten die een rol spelen in jeugdhulpverlening binnen Vlaanderen. Het doel van Jeugdhulp is dat minderjarigen altijd ergens hulp kunnen krijgen en dat ze niet botsen op breuken in de hulpverlening. Jeugdhulp zelf valt onder het '**Agentschap Opgroeien**'. Binnen dit agentschap bundelen verschillende organisaties (Kind en Gezin, VAPH) hun krachten om zoveel mogelijk kansen te creëren voor jongeren, kinderen en hun gezinnen. (Opgroeien, 2020)

De regelgeving binnen Jeugdhulp is vastgelegd in het 'Decreet betreffende de integrale jeugdhulp 2013'. Van groot belang voor de werking van het OCJ is 'Hoofdstuk 8: gepast omgaan met verontrustende situaties'. (Vlaanderen, 2013)

Binnen Jeugdhulp vinden we ook het 'Decreet betreffende het jeugddelinquentierecht 2019'.

Belangrijk om te vermelden is dat het OCJ buiten het delinquentierecht valt.

2.1.2 WIE IS ONZE DOELGROEP?

2.1.2.1 DOELGROEP

Binnen dit onderzoek mikken we op een zeer **specifieke doelgroep**, namelijk zeventienjarigen die opgevolgd worden door het OCJ. Om te begrijpen wie er precies onder deze groep valt moeten we kijken naar de doelgroep van de dienst. De website 'jeugdhulp.be' omschrijft deze als volgt: "*Voor kinderen, jongeren en ouders in verontrustende situaties, bij wie de vrijwillige hulpverlening moeilijk loopt of zelfs niet mogelijk blijkt.*" Hieronder verstaan we jongeren tot achttien jaar. (Opgroeien, 2020)

We mikken dus wel op een specifieke groep jongeren maar toch krijgen we te maken met zeer **uiteenlopende uitdagingen** en problematieken. Onder de term verontrustende situatie kunnen namelijk verschillende onderwerpen vallen: spijbelen, verwaarlozing, druggebruik, eetstoornissen, weglopen, vechtscheidingen,... Bovenop de 'verontrustende situatie' moet er ook sprake zijn van een moeilijkere medewerking met de vrijwillige hulpverlening. Deze moeilijkere medewerking kan komen van de ouders, opvoedingsverantwoordelijken en/of van de minderjarigen zelf. (Opgroeien, 2021)

De jongvolwassenen die uit jeugdhulp stromen worden vaak omschreven als een '**kwetsbare doelgroep**'. Dit is echter geen correcte stempel, ze willen niet benoemd worden als kwetsbaar of zwak. Ondanks de vele tegenslagen die ze in hun jonge leven hebben moeten doorstaan blijven deze jongeren doorgaan. Ze vinden hun weg met een minimum aan middelen en begeleiding. Ze hebben moeilijke situaties doorstaan en toch behalen ze eventuele diploma's, hebben ze een vriendenkring, vinden ze werk, denken ze aan een toekomstig gezin, ... Deze jongeren zijn zeer (veer)krachtig. De **(veer)krachtige jongeren** staan echter wel in een kwetsbare positie die we in beeld moeten krijgen. We moeten ons er echter niet blind op staren. (Cachet VZW, 2015) In dit onderzoek richten

we ons dan ook op hun ervaring met de voorbereiding en ondersteuning naar volwassenheid vanuit het OCJ. Er ligt hier dus een sterke focus op het hulpverleningssysteem en de sterktes en zwaktes die de doelgroep hierin kan ondervinden.

2.1.2.2 DE JURIDISCHE, PSYCHOLOGISCHE EN SOCIOLOGISCHE POSITIE

We hebben al een duidelijk zicht op de doelgroep binnen dit onderzoek. Het is echter ook van belang om ons te verdiepen in de **levensperiode** waarin ze zich bevinden. Deze jongeren staan namelijk vlak voor de meerderjarigheidsgrens. Deze grens die aan achttienjarige leeftijd getrokken wordt, is echter een juridische constructie, en valt bijgevolg onder een **juridische invalshoek**.

Sinds 1990 zijn jongeren in België vanaf achttien jaar **burgerlijk meerderjarig**, daarvoor lag deze meerderjarigheidsgrens op de leeftijd van 21. Deze verlaging kwam voor het eerst ter sprake in 1972 toen de ministerraad van de Raad van Europa, de regeringen vroeg de grens op achttien jaar te leggen. Heel wat Europese landen gingen in op deze vraag en verplaatsten de meerderjarigheidsgrens naar achttien jaar.

In België duurde het dan nog enkele jaren voor er een politieke consensus kwam over deze verlaging en vooral over de gevolgen (de leeftijd om een huwelijk aan te gaan, jeugdbeschermingsmaatregelen bij delinquente jeugd tot 20 jaar, ..) die deze zou hebben. (rechtskundig weekblad, 1989)

De verlaging kunnen we zien als een aanpassing van de rechtsnormen aan de maatschappelijke realiteit op dat moment. Hiermee bedoelen we concreet de grotere zelfstandigheid die de jongvolwassenen op dat moment hadden. Zo beschrijven ze achttien als een **scharnierleeftijd**, aangezien die samenvalt met het einde van het secundair onderwijs en de mogelijke start van het hoger onderwijs. (rechtskundig weekblad, 1989)

Hoe ziet deze periode er echter uit vanuit het psychologisch en sociologisch perspectief? Wanneer we deze levensperiode bekijken vanuit een **psychologische standpunt**, zitten deze jongvolwassenen in de 'vroege volwassenheid', een tussenfase. We situeren deze tussenfase van de late tienerjaren tot ongeveer het dertigste levensjaar. Een fase waar de puberteit achter de rug is maar ze zichzelf nog niet als volwassen beschouwen. Deze vroege volwassenheid is een tijd van exploratie op alle levensgebieden. Ze proberen verschillende soorten werk, verkennen wereldvisies, alternatieve levensstijlen en zoeken een levenspartner die zij als geschikt zien. In deze periode situeren we onvoorspelbaarheid ten aanzien van opleiding, woonplaats en financiële verantwoordelijkheid. (Arnett, 2000)

Als we deze periode bekijken vanuit de **sociologische invalshoek** zien we dat deze sterk samenhangt met het psychologisch perspectief. De doelgroep zit in een overgangsfase van afhankelijkheid naar onafhankelijkheid en dit op verschillende vlakken: financieel, sociaal en emotioneel. Het opnemen van verantwoordelijkheid speelt hier een essentiële rol. De levensfase kenmerkt zich ook door verandering en veel keuzevrijheid. Het is een kwetsbare periode aangezien de keuzes die ze maken op de rest van hun leven effect kunnen hebben. (Van Audenhove, 2016)

Deze uitdagende overgangperiode zorgt uiteindelijk voor twee paden: de meeste jongvolwassenen leggen succesvol de weg af naar volwassenheid, vinden ingang op de arbeidsmarkt en bouwen een sociaal netwerk op. Voor jongeren die jeugdhulp verlaten, verloopt de overgang vaak toch moeilijker. Ze zitten met veel onzekerheden en een gebrek aan ondersteuning. Ze moeten vaak **sneller onafhankelijk** worden dan hun leeftijdsgenoten, zowel op economisch als sociaal vlak. Ook dragen deze jongeren een **rugzak** mee vanwege de vele tegenslagen die ze al hebben gehad. Dit gecombineerd met het (eventuele) gebrek aan een veilige en beschermende omgeving zorgt voor een moeilijker overgang. (Van Audenhove, 2016)

We mogen ook zeker niet uit het oog verliezen dat voor sommige jongeren die uit jeugdhulp stromen, het bereiken van meerderjarigheid ook gepaard gaat met het zoeken naar een **eigen woonplaats**. Dit in tegenstelling tot hun leeftijdsgenoten die vaak nog enkele jaren bij hun ouders kunnen blijven wonen. Voor de eerste keer alleen gaan wonen is voor ieder een hele opgave, het vraagt veel zoeken, administratie, geld,... De eenzaamheid weegt hier echter door. Hier benadrukken we dan ook het belang van een **sociaal netwerk**. De vrienden en steunfiguren spelen een essentiële rol, zij stimuleren de jongeren om het beste te maken van de situatie en ermee aan de slag te gaan. Ze zijn het vangnet bij moeilijker momenten. Een netwerk is echter niet bij elke jongere in even grote mate aanwezig.

Velen laten hun **opleiding** varen wanneer de combinatie van school en het organiseren van een huishouden hen niet lukt. Ze starten dan met een job omdat dit vaak meer opbrengt dan een uitkering. Gezien ze geen diploma hebben kunnen behalen, belanden ze dikwijls in een positie met lastige uren en een laag loon. Na enkele maanden, jaren beseffen de jongeren dat ze met een diploma meer mogelijkheden zouden hebben. Hier nemen enkelen dan hun studies weer op en proberen ze een secundair diploma/eventuele hogere diploma's te behalen. Na verloop van tijd ontwikkelen deze jongeren in het alleen wonen een routine. Ze leren een huishouden draaiende te houden, leren om te gaan met hun budget, ze vinden hun draai en zetten in op dromen en ambities. (Cachet VZW, 2015)

2.1.2.3 ERVARINGEN MET DE OVERGANGSPERIODE

Hoe ervaren de jongeren binnen Jeugdhulp deze overgangperiode echter zelf? Wanneer jongeren jeugdhulp achter zich kunnen laten, beschouwen ze dit als een **mijlpaal**. Velen kijken uit naar dit moment, anderen zitten dan eerder met schrik. Jeugdhulp is er bij velen immers jaren geweest, het wegvallen ervan kan dan ook spannend tot zelfs **beangstigend** zijn. Soms lopen zaken anders dan ze hadden verwacht en gehoopt. De weg naar volwassenheid en zelfstandigheid gaat gepaard met veel mogelijkheden maar zeker ook met drempels en uitdagingen. Bij sommigen slaat de blijdschap bij het behalen van deze mijlpaal dan ook snel om naar onzekerheid. (Cachet VZW, 2015) (consulent OCJ Brugge,2022)

Van Audenhove schijnt binnen haar onderzoek licht op de beleving van jeugdzorgverlaters voor en tijdens de transitieperiode/overgangperiode. De jongeren uit haar kwalitatief onderzoek beschouwden de overgang naar volwassenheid als deel van het natuurlijk proces waar elke jongvolwassene moet doorgaan. Het grootste deel van de geïnterviewde jongeren had dan ook een **positief toekomstperspectief**. Toch beseften ze dat ze sneller dan hun leeftijdsgenoten verantwoordelijkheden zullen hebben. Eén derde van de geïnterviewde jeugdzorgverlaters had geen positief toekomstbeeld. Ze verwachtten moeilijkheden op verschillende levensdomeinen. De jongeren met dit negatief toekomstbeeld hadden als gemeenschappelijk kenmerk dat ze zelf aangaven een **individuele kwetsbaarheid** te hebben. Deze kwetsbaarheid situeerden de jongeren onder drie thema's: psychische problemen, een laag zelfbeeld en/of een drugsproblematiek. (Van Audenhove,2016)

De **transitieperiode** zagen de jongvolwassenen even positief als de toekomst. Dit kan echter anders uitdraaien dan verwacht, zowel op positief als op negatief vlak. Het onderzoek van Sulimani-Aidan en Benbenishty uit 2011 komt tot de conclusie dat jongeren die Jeugdhulp verlaten mogelijks te optimistisch zijn over de transitieperiode. Dit omdat retrospectieve onderzoeken bij de doelgroep 'jeugdzorgverlaters' wijzen op de moeilijkheden en drempels die de jongvolwassenen uiteindelijk ervaren. (Sulimani-Aidan & Benbenishty, 2011)

Deze hypothese hebben de onderzoekers echter niet kunnen toetsen aangezien ze niet spraken over een follow-up onderzoek. Van Audenhove onderzocht deze hypothese echter wel in haar onderzoek, via een follow-up. Zij kwam tot de constatering dat de meerderheid van de geïnterviewde adolescenten een transitieperiode zonder onoverkomelijke moeilijkheden ervaarde en dat hun ervaringen algemeen **overeenstemden** met de verwachtingen. (Van Audenhove, 2015)

Belangrijk hierbij te onthouden is dat we deze resultaten niet mogen veralgemenen naar onze jongeren aangezien we hier spreken over een kwalitatief onderzoek.

2.2 DE VOORBEREIDING OP MEERDERJARIGHEID BINNEN JEUGDHULP

2.2.1 ACTIEPLAN JONGVOLWASSENEN

Het '**Actieplan jongvolwassenen 2017**' geeft ons een duidelijk overzicht van de taken die jeugdhulpverleners vanuit het beleid moeten opnemen ter voorbereiding van de overgangperiode. Hierbij staan zeven methodische handelingsprincipes centraal: krachtgericht, positief, integraal, participatief, inclusief, gestructureerd en gecoördineerd. Het plan richt zich eerst en vooral op de stappen die gezet moeten worden tijdens de voorbereiding naar volwassenheid. Daarna verschuift de focus naar acties die ondernomen moeten worden tijdens en na de uitstroom. (Jeugdhulp, 2017)

De stappen die gezet moeten worden **voor de uitstroom** bestaan uit: het opstellen van een groeiplan bij langdurige trajecten en dit rond zestienjarige leeftijd, het organiseren van een ronde tafel waar er een ondersteuningsplan wordt opgemaakt zes maanden voor de achttiende verjaardag en het inzetten op burgerinitiatieven. (jeugdhulp, 2017)

Het **groeiplan** bij langdurige trajecten wordt opgesteld in samenspraak met de jongeren en houdt rekening met de sterktes en zwaktes van de adolescent en de context. Ook neemt het de ondersteuningsbehoeften mee, de manier om aan deze behoeften tegemoet te komen en het persoonlijk traject dat de jongere nog voor zich heeft en ziet. De context is van groot belang in het plan. Wanneer er geen stabiele context is, moet ingezet worden op het aanleren van sociale vaardigheden om het netwerk te verbreden en dienen de voorwaarden en mogelijkheden bekeken te worden om burgerinitiatieven te betrekken. (jeugdhulp, 2017)

De **ronde tafel** heeft als doel een ondersteuningsplan op te stellen om de transitie naar volwassenheid voor te bereiden. Op deze ronde tafel zijn de jongvolwassene, de context en de professionele actoren aanwezig. Het Ondersteuningsplan wil **continuïteit** bij meerderjarigheid realiseren. Ze houden rekening met verschillende levensdomeinen en de verantwoordelijkheden van alle betrokkenen.

Op de ronde tafel moet ook de mogelijkheid tot voortgezette Jeugdhulp worden geduid en brengen hulpverleners de relevante eerstelijns hulpverleningsdiensten bij volwassenheid in beeld. Waar nodig bekijken ze ook verblijfsalternatieven bij betrokken context en/of met professionele ondersteuning.

De jongvolwassenen die vallen onder het 'Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap' (VAPH), kunnen zich ook richten op een **Dienst Ondersteuningsplan (DOP)**. Het doel van een DOP is zicht krijgen op de aangewezen vormen van ondersteuning. Het kadert de ondersteuningsmogelijkheden/noden, vragen en wensen. (jeugdhulp, 2017)

Als laatste bekijken ze ook welke burgerinitiatieven ze mogelijk structureel kunnen betrekken in het groeiplan en het ondersteuningsplan. (jeugdhulp, 2017)

Onder de stappen die gezet moeten worden **tijdens én na de uitstroom** uit Jeugdhulp bespreken ze een verantwoorde afsluiting en nazorg, voortgezette hulpverlening en/of de brug naar volwassen hulpverlening en de 'missing links' tussen residentiële zorg en zelfstandig wonen.

De **verantwoorde afsluiting** bestaat uit de verwachting dat de sector afsluiting integreert in de werking van de diensten. Als er geen nood is aan de eerder besproken ronde tafel kan de afsluiting van de zorg gerealiseerd worden via een **cliëntoverleg**. Een overleg waar de jongere, betrokken context en hulpverleners concrete afspraken maken rond de verdere hulpverlening en ondersteuning die de jongvolwassene mogelijk nodig heeft. (Jeugdhulp, z.d.)

Het actieplan kaart ook sensibilisering rond het belang van nazorg aan en wil het structureel vastzetten in het aanbod van de sector. De vorm en frequentie van de nazorg moet besproken worden met de jongvolwassenen. (jeugdhulp, 2017)

Onder **voortgezette hulpverlening** verstaan we dat elke jongere die ooit deel is geweest van Jeugdhulp, de kans moet krijgen om voortgezette hulpverlening aan te vragen.

De volgende typemodules binnen Jeugdhulp kunnen ingezet worden tot 25 jaar via voortgezette hulpverlening: contextbegeleiding laagintensief, contextbegeleiding breedsporig, contextbegeleiding in functie van positieve heroriëntering, ondersteunende begeleiding (projectwerking) RTJ, contextbegeleiding in functie van autonoom wonen, contextbegeleiding kortdurend intensief, begeleiding in een kleinschalige wooneenheid, kortdurend crisisverblijf, verblijf voor minderjarigen (hoge frequentie), verblijf voor minderjarigen (lage frequentie), kamertraining en beveiligend verblijf voor minderjarigen.

Het 'Decreet pleegzorg' heeft ook de voorzetting van pleegzorg verruimd van 21 tot 25 jaar.

(Jeugdhulp, 2019) Onder **de brug naar volwassenhulpverlening** verstaan we dat de doelgroep hieraan voorgesteld moet worden. (jeugdhulp, 2017)

Verder kaart het actieplan onder 'missing links tussen residentiële zorg en zelfstandig wonen' aan, dat ze de mogelijkheden gaan verkennen om **innovatieve verblijfsvormen** te ontwikkelen. Hieronder verstaan ze kleinschalige wooneenheden waar enkele jongeren samenwonen onder aangepast toezicht, maar waar ze toch nog hun statuut als alleenstaande kunnen houden. Ook onderzoeken ze de mogelijkheden tot snelle differentiatie tussen verschillende modules bij moeilijkheden tijdens zelfstandig wonen. Tenslotte gaat het actieplan op verdere verkenning om buurtgericht werken en ontmoetingsplaatsen voor deze doelgroep te beklemtonen. (jeugdhulp, 2017)

2.2.2 DE VOORBEREIDING BINNEN HET OCJ BRUGGE

2.2.2.1 INTERVIEW CONSULENTEN

Het 'Actieplan jongvolwassenen 2017' geeft ons een overzicht van welke acties er theoretisch en beleidsmatig opgenomen moeten worden door jeugdhulpverleners in deze context. Hoe zetten de consulenten deze theorie echter om naar **praktijk** binnen het OCJ Brugge?

Voor dit onderzoek is het van belang om zicht te krijgen op de **specifieke acties** die de consulenten ondernemen rond de voorbereiding en ondersteuning op het (zorg)traject naar volwassenheid. Dit is belangrijk aangezien onze vraag zich richt op de ervaringen van de doelgroep met deze acties. Over hoe de consulenten dit actueel invullen op praktijkniveau staat echter weinig neergeschreven. Om dit in beeld te krijgen baseren we ons dan ook op interviews met twee consulenten binnen de dienst.

Deze interviews zijn nog deel van het **voorbereidend onderzoek** en werden afgenomen via het half-gestructureerd open interview, aan de hand van een topiclijst (zie bijlage 6.2). We kozen voor deze onderzoeksstrategie vanwege de eerder benoemde balans tussen structuur en flexibiliteit. De interviews met de consulenten namen we op met een audiorecorder, na het ondertekenen van een geïnformeerd toestemmingsdocument (zie bijlage 6.4). Deze opnames zetten we hierna om naar een transcript via Microsoft Word. Voor het verwerken van de interviews gingen we aan de slag met gesloten coderen/deductief coderen op basis van topics en kleurcodes. (Stevens,2021) Na het experimenteren met diverse labels kwamen we uit op de volgende topics:

- ⇒ **Kennis Actieplan Jongvolwassenen:** in hoeverre zijn de consulenten bekend met het 'Actieplan Jongvolwassenen'?
- ⇒ **Ondernomen stappen OCJ:** welke stappen worden er (al dan niet) gezet door de consulenten binnen het traject naar meerderjarigheid?
- ⇒ **Eigen ervaringen:** welke ervaringen hebben de consulenten met jongeren binnen dit traject?
- ⇒ **Meningen:** wat vinden de consulenten over de meerderjarigheidsgrens? Zien ze de ondersteuning naar meerderjarigheid vanuit het OCJ als voldoende?
- ⇒ **Belangrijke diensten naar volwassenheid:** welke diensten zien de consulenten als belangrijk naar meerderjarigheid toe?
- ⇒ **Drempels:** welke drempels zien de consulenten voor de jongeren binnen dit traject naar volwassenheid?

Deze topics en de bijhorende kleurcodes gaven ons een overzicht van de belangrijkste zaken die we wilden beschrijven in ons voorbereidend onderzoek. We analyseerden de verschillende codes apart en gingen op zoek naar belangrijke gelijkenissen, verschillen, citaten,... Zo kregen we zicht op **het traject** dat de consulenten met de jongeren afleggen en de drempels die hierbij komen kijken.

2.2.2.2 HET TRAJECT

De geïnterviewde consultants binnen het OCJ Brugge geven aan **weinig kennis** te hebben over de inhoud van het Actieplan Jongvolwassenen, deze passen ze namelijk niet letterlijk toe in de praktijk. Ze zijn dan ook niet bekend met het Groeiplan en Ondersteuningsplan dat het actieplan omschrijft. Dat ze niet bekend zijn met de theoretische termen, wil echter niet zeggen dat ze geen plan opstellen en/of niet nadenken over wat er zou moeten gebeuren voor deze jongeren. De laatste jaren zetten de consultants meer en meer stappen in deze voorbereiding naar achttien jaar.

De stappen die consultants nemen binnen dit traject, zijn sterk gebonden aan de noden en wensen van de individuele jongvolwassenen en de context. Toch is er sprake van een bepaald **patroon** binnen het denk- en handelingsproces van de consultant.

Rond de zestien/zeventienjarige leeftijd van de jongeren geven de consultants namelijk aan te beginnen nadenken over de toekomst van de jongeren na meerderjarigheid.

Ze maken hier een inschatting van elke individuele situatie en denken na over wat deze jongvolwassenen in de toekomst nodig zouden kunnen hebben. Dit bespreken ze met de jongeren, de ouders, verdere context en met betrokken hulpverlening. Bij deze bespreking(en) denken ze samen na over wat er nog nodig kan zijn qua ondersteuning en/of hulpverlening na de achttiende verjaardag.

Ook bespreken de consultants met het **team** binnen de dienst wat de mogelijke pistes zouden kunnen zijn voor elke individuele jongere. Hierbij houden de consultants de **wachlijsten** binnen hulpverlening in het hoofd. Zo zetten ze jongeren soms rond zestien/zeventienjarige leeftijd al op een wachtlijst. Dit zodat de jongvolwassenen niet net voor de achttienjarige leeftijd nog aangemeld moeten worden, en/of dat ze dan nog een nieuwe contactpersoon/aanmelder moeten zoeken.

Bij sommige jongvolwassenen, zoals degenen met een **bepierking**, spreken de consultants en andere betrokken hulpverleners bijna automatisch over verdere hulpverlening. Hun beperking gaat namelijk niet weg bij meerderjarigheid. Heel vaak moet deze hulpverlening dus verdergezet worden en/of moet er gezocht worden naar andere vormen van hulpverlening. Hier zetten de consultants in op het verlengen van de VAPH erkenning, eventuele bewindvoering en/of verlengen van het verblijf in de voorzieningen.

Bij andere jongeren is de verderzetting van hulpverlening **minder vanzelfsprekend** en moeten consultants nadenken over zaken als: *“Zie ik deze jongere nog lang thuis wonen?”*, *“Zou een zelfstandigheidstraject hier nodig zijn?”*, ...

Hoeveel de consulenten opnemen binnen dit traject naar meerderjarigheid is ook afhankelijk van welke **hulpverlening** er al aanwezig is voor de jongvolwassenen. Waar nodig melden ze de doelgroep aan bij hulpverleningsorganisaties die het traject naar volwassenheid en zelfstandigheid grotendeels in handen nemen, zoals een 'Trainingscentrum Kamerwonen (TCK)' of 'Contextbegeleiding in functie van Autonoom Wonen (CBAW)'.

Verder vermeldde een consulent ook om in te zetten op **specifieke initiatieven** als 'LoGiN' en 'Kzien van tel' (zie 2.3.2). De samenwerking met deze initiatieven beschrijft ze als positief. De dienst 'LoGiN' heeft voor de consulenten in eerste instantie een consultfunctie. Ze bekijken met de consulent hoe ze de jongvolwassenen het best kunnen voorbereiden op meerderjarigheid. Wanneer ze echter tot de conclusie komen dat alle opties al zijn uitgeput, gaan de werknemers binnen 'LoGiN' over naar een begeleidingsfunctie. De consulenten doen een beroep op het project 'Kzien van tel' om iemand naast de jongere te zetten die het ruimere plaatje (school, werk, vrije tijd,...) bekijkt. Zij bekijken per individuele jongere wat ze kunnen betekenen voor hen.

Belangrijk hierbij is dat jongeren en ouders **akkoord** moeten gaan met de stappen die het OCJ neemt binnen dit traject. Wanneer jongeren en/of ouders niet akkoord zijn mogen de consulenten ook niet aanmelden bij eventuele verdere hulpverlening. Sommige jongeren geven aan geen hulpvraag meer te hebben en wensen geen verdere hulpverlening te verkrijgen, soms tegen de inschatting van de consulent in. Wanneer consulenten geen akkoord krijgen voor verdere hulpverlening, maar het toch noodzakelijk achten, kunnen ze eventueel doorsturen naar de jeugdrechtbank. Ook deze dienst zet zijn tussenkomst echter stop bij meerderjarigheid bij verontrustende situaties. Hier wordt hulpverlening na achttien jaar ook vrijwillig, dus heeft het doorsturen naar de jeugdrechtbank bij deze problematiek niet veel meerwaarde. Hier verwijzen de consulenten echter ook naar de standaard hulpverleningsdiensten (JAC,CAW, OCMW,...) en zo beschikken deze jongeren toch over de informatie die de consulent als nodig ziet.

2.2.2.3 DE DREMPELS

De consulenten botsen ook op enkele drempels. De eerste drempel situeren we onder het **'akkoord van ouders'**. Zoals eerder vermeld nemen de consulenten de ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken mee in het traject van de minderjarigen.

Zij moeten namelijk hun akkoord geven voor het installeren van hulpverlening, zoals bepaald in het 'Decreet Integrale Jeugdhulp'. (Vlaanderen, 2013) Bepaalde jongeren willen echter niet dat hun ouders ingelicht worden over de wensen die ze hebben binnen hun traject naar volwassenheid. Consulenten kunnen in dat geval echter ook geen aanmeldingen doen.

Voor enkele jongvolwassenen is dit soms het afhaakpunt om verdere stappen te ondernemen binnen het traject naar volwassenheid.

Een ander struikelblok is dat consulenten soms te **weinig kennis** hebben over waar ze beroep op kunnen doen voor jongeren na achttien jaar. Consulenten zijn namelijk experts in alles binnen jeugdhulpverlening maar met de diensten die in beeld kunnen komen na achttien zijn ze niet zo vertrouwd. Deze diensten hebben andere pakketten, werkwijzen, procedures en regels waardoor het voor de consulenten soms zeer frustrerend is omdat ze er zelf niet meer aan uitraken.

Hierbij geven ze aan zich vragen te stellen bij **de toegankelijkheid van het hulpverleningsveld**.

Als zij al moeite hebben met de navigatie binnen dit veld, hoe moet dit dan wel niet zijn voor deze achttienjarigen? Veel van hun jongeren kunnen niet rekenen op een stabiele context en de ondersteuning die deze biedt. Hoe moeten zij dan na hun achttien zonder verdere ondersteuning, de weg vinden binnen dit veld?

De volgende moeilijkheid situeren we onder het verschil in **'aanklampend werken'** tussen jeugdhulpverlening en het reguliere hulpverleningsveld. Jeugdhulpverlening werkt zeer aanklampend, wat jongeren ook doen, de consulenten blijven er staan. Wanneer jongeren niet naar afspraken komen, wisselen in hun hulpvraag of op bepaalde momenten zelfs aangeven geen hulpvraag te hebben, blijven de hulpverleners er staan en bieden ze een luisterend oor.

Binnen hulpverlening voor volwassenen ligt er echter een sterke nadruk op vrijwilligheid. Wanneer belanghebbenden niet vanaf het begin gemotiveerd zijn, wisselen in hun hulpvraag en/of niet naar afspraken komen, sluiten veel hulpverleningsdiensten gewoon af.

Toch is het niet voor iedereen even gemakkelijk om zelf de kracht te vinden om hulp te vragen en hier te blijven staan met deze hulpvraag.

De laatste drempel die we zeker willen vermelden, zijn de **wachlijsten**. Consulenten moeten jongeren rond zestien/zeventienjarige leeftijd al op wachtlijsten plaatsen aangezien ze anders niet tijdig kunnen starten bij de juiste hulpverleningsdiensten. Wanneer jongeren, ouders of opvoedingsverantwoordelijken echter op deze leeftijd nog geen akkoord willen geven hiervoor en de consulenten dit op dat moment ook niet zo noodzakelijk achten om anders door te sturen naar de jeugdrechtbank, komen deze jongeren niet tijdig op de wachtlijsten terecht. Het kan ook zijn dat jongeren pas aangemeld worden bij het OCJ op hun zeventiende. Deze jongeren komen ook niet tijdig op de wachtlijst terecht en vallen aan achttien jaar zonder de nodige hulpverlening.

2.2.3 IS HET VOLDOENDE?

2.2.3.1 CONSULENTEN

Het 'Actieplan Jongvolwassenen 2017' geeft ons een duidelijk zicht op wat de overheid ziet als nodig om deze jongeren te begeleiden naar volwassenheid. Toen de consulenten de vraag kregen of ze de voorbereidende handelingen van het OCJ zien als voldoende ondersteuning voor deze jongeren, vonden ze dit eerder een **moeilijke vraag** om te beantwoorden.

Aan de ene kant zijn ze ervan overtuigd dat zij en de collega's er alles aan doen om deze jongeren zo goed als mogelijk voor te bereiden en te ondersteunen. Aan de andere kant zien ze **hiaten** tussen jeugdhulpverlening en hulpverlening voor volwassenen waardoor ze de jongeren nooit optimaal kunnen voorbereiden.

Hierbij vermelden ze dat ze het een gigantische overgang vinden voor de jongvolwassenen om van de aanklampende jeugdhulpverlening direct te vallen in de verregaande vrijwilligheid van volwassenhulpverlening. Ze ervaren dat hun jongeren niet stabiel zijn in de hulpvraag die ze stellen, en dat volwassenhulpverlening al snel de rug keert naar onduidelijke en/of onstabiele hulpvragen.

“Jongeren mogen lastig doen, moeilijk doen, niet akkoord gaan, sturen we door naar de rechtbank daar krijgen ze een consulent en daar mogen ze zelfs heel ver gaan in niet akkoord zijn maar er blijft een consulent staan. Die blijft regelmatig bevragen: Hoe gaat het met jou? Wat wil jij? Tot de volwassenhulpverlening die heel duidelijk zegt: Als jij 3 keer niet op afspraak komt, ja dan sluiten we het hier af want je hebt geen hulpvraag.”

(Consulent OCJ Brugge, 2022)

Ook verder literatuuronderzoek bevestigt deze uitdaging in het werkveld. Veel hulpverleningsorganisaties verwachten een hulpvraag of motivatie voor ze starten met een traject. Dit heeft te maken met enkele veronderstellingen rond **motivatie en weerstand**. Vroeger heerste het uitgangspunt in de hulpverlening dat we niet kunnen werken met mensen die niet gemotiveerd zijn, dat motivatie het handelen voorafgaat, en dat belanghebbenden met weerstand moeten worden overtuigd. Deze manier van denken zorgde ervoor dat een grote groep mensen waarbij tussenkomst van de samenleving uiterst noodzakelijk was, buiten beeld bleef. De belanghebbenden kregen te horen dat ze niet gemotiveerd genoeg waren, dat er teveel weerstand was,...

Ondertussen merken we een **shift van denken** in het werkveld, en worden er methoden ontworpen die het concept van motivatie en weerstand anders benaderen. Binnen deze manier van denken zien ze motivatie als dynamisch en beïnvloedbaar, iets waar we aan kunnen werken tijdens het hulpverleningsproces. Toch hebben de oude uitgangspunten nog invloed op de hulpverlening, bij sociaal werkers en organisaties ontstaan er dilemma's die te maken kunnen hebben met de spanning tussen de twee manieren van denken. (Menger, Krechtig, & Bosker, 2020)

2.2.3.2 DOELGROEP

Het is belangrijk om zicht te krijgen op de **mening van de jongvolwassenen** binnen deze kwestie. Zien de jongeren die uit Jeugdhulp stromen de ondersteuning en voorbereiding naar volwassenheid die ze krijgen als voldoende? De masterproef van Nele Geysels: *Jongvolwassenen uit de jeugdzorg: een onderzoek naar wat zij zelf (zouden) ervaren als hulp om sterk genoeg in het volwassen leven te staan* geeft ons meer zicht op de wensen van adolescenten die uit jeugdhulp stromen.

Haar onderzoek richt zich echter naar meerderjarigen uit residentiële settings, die in de uitstroom zitten en/of deze al volbracht hebben. Dit geeft ons dus een andere invalshoek op dezelfde uitdaging. Uit haar kwalitatief onderzoek, kon ze zelf enkele aanbevelingen formuleren voor Jeugdhulp. (Nele Geysels, 2020)

De jongvolwassenen gaven hier aan meer **continuïteit** te willen in hun hulpverleningstraject. Ze pleiten ook voor een **moratorium** waarin ze de ruimte en tijd krijgen om volwassen te worden. Hier ervaren deze jongeren toch een groot contrast met hun leeftijdsgenoten, deze krijgen vaak de tijd om nog even thuis te wonen, te sparen, te studeren,...

Veel jongeren die uit jeugdhulp stromen hebben deze tijd niet, ze moeten sneller volwassen worden. Ook op voorhand afspraken maken met biologische ouders rond contact en communicatie leek hen van belang. (Nele Geysels, 2020) Dit zijn allemaal zaken waar jeugdhulpverleners op kunnen letten bij de voorbereiding naar meerderjarigheid.

Het onderzoek waarover sprake is kwalitatief van aard en richt zich ook op een oudere doelgroep, een leeftijdscategorie die de transitie al volbracht heeft. Het kan dus zijn dat de zeventienjarigen uit dit kwalitatief onderzoek andere noden aangeven.

Vervolgens lijkt het ons van belang specifiek zicht te krijgen op de mening van de doelgroep rond ondersteuning van de consulenten. In het eerder besproken belevingsonderzoek van Van Audenhove beschrijft ze hoe de jongeren binnen haar onderzoek tegenover de consulent staan.

Over het algemeen hebben de jongvolwassenen **negatieve gevoelens** tegenover de consulent.

Hierbij spreken ze zowel over consulenten van het OCJ, als degenen van de jeugdrechtbank.

De jongeren kaarten aan dat de consulenten weinig tijd hebben voor gesprekken.

Ook vermeldden enkele jongeren dat ze zich een dossier voelden, hiervoor verwezen ze naar de **hoge caseload** van de consulent.

De jongeren die wel positieve gevoelens koesteren tegenover hun consulent verwijzen hiervoor naar de aanwezigheid van flexibiliteit, onvoorwaardelijke acceptatie en een vertrouwensband.

(Van Audenhove,2016)

2.3 ORGANISATIES EN INITATIEVEN BIJ MEERDERJARIGHEID

2.3.1 DE DOELGROEP EN HULPVERLENING VOOR VOLWASSENEN

Deze **overgang naar het reguliere hulpverleningsveld** komt naar voor op diverse beleidsniveaus. Ook bij de consulenten zagen we het belang hiervan naar boven komen wanneer ze hun zorgen uitten over de verschillen tussen jeugdhulpverlening en volwassenhulpverlening. Hoe kijken de jongvolwassenen hier echter zelf naar?

Veel jongeren ervaren drempels in de zoektocht naar verdere hulpverlening. Ondanks doorverwijzers, folders, websites,... is het voor velen niet simpel om te navigeren binnen het hulpverleningslandschap en vaak dreigen ze ook op muren te botsen. Al te dikwijls kloppen jongeren pas terug aan bij hulpverlening wanneer uitdagingen al zijn geëscaleerd tot problemen. Het is belangrijk om te bekijken wat de redenen hiervan kunnen zijn. (Cachet VZW, 2015)

Eerst en vooral zijn er **interne drempels**, voor velen is het niet simpel om terug de stap te zetten naar hulpverlening. Ze willen het alleen kunnen en/of schamen zich om terug naar een (hulpverlenings-) dienst te stappen. Sommigen zijn ook het vertrouwen in hulpverlening verloren en/of zijn hulpverlening moe vanwege het eerdere hulpverleningstraject. Naast deze interne drempels botsen velen ook op **gesloten deuren**: de hoeveelheid administratieve taken die deze jongvolwassenen moeten volbrengen om te achterhalen of ze aanspraak hebben op bepaalde ondersteuning, de wachtlijsten, voorwaarden die volbracht moeten zijn,... (Cachet VZW, 2015)

Na meerderjarigheid is hulpverlening een keuze die deze jongeren vrijwillig kunnen maken. Ze hebben vaak nog voordelen aan hulp, maar zullen ze echter pas aannemen wanneer ze zeker zijn dat dit een meerwaarde zal hebben voor hen. Cachet VZW raadt aan om vervolghulp laagdrempelig en toegankelijk te maken. Het is van belang om **bruggen te bouwen** tussen diensten, en de structurele drempels voor ogen te houden. Een lijstje of foldertje met diensten die ze moeten kennen is onvoldoende. Deze folders en boekjes worden al snel weggegooid, en enkel wat uitleg over deze diensten blijft de jongeren vaak ook niet bij. Ze raden aan om jongeren actief te betrekken en aan het werk te zetten om zelf de belangrijke informatie te verkrijgen. Het is de taak van hulpverleners om hier creatief mee aan de slag te gaan. (Cachet VZW, 2015)

Een **kennismaking en een warme overdracht** zijn ook van belang. De betrokkenen willen voor het einde van hun traject al kennis hebben gemaakt met de diensten die ze later nog nodig zullen hebben. Het is van belang de mensen waarmee ze in contact zullen komen binnen de dienst, te leren kennen. Dit verkleint voor de jongeren de stap er naartoe. Hierbij lijkt **tandembegeleiding** te werken. (Cachet VZW, 2015) Hier is er sprake van een partnerschap tussen de jeugdhulpverlener en een hulpverlener voor volwassenen. Wanneer de jongere er klaar voor is, laat de jeugdhulpverlener los en neemt de andere hulpverlener het over. Toch is er een structurele drempel verbonden aan tandembegeleiding, namelijk de wachtlijsten. Deze zorgen voor een wachtperiode tussen het moment van uitstroom uit Jeugdhulp en het begin van hulpverlening in het reguliere veld. (Van Audenhove, 2015) (jeugdhulp, 2017)

2.3.2 ALGEMENE ORGANISATIES EN SPECIFIEKE INITIATIEVEN

Laten we even teruggrijpen naar de tweede doelstelling binnen het onderzoek: *“Ik wil tegen juni 2022 een tool ontwikkeld hebben die de consultants kunnen inzetten om jongeren door te verwijzen naar diensten die relevant zijn aan hun achttien jaar.”* We zetten in op deze doelstelling vanwege de aanleiding van het onderzoek, namelijk dat jongvolwassenen contact opnemen met het OCJ na afsluiting om te peilen naar **verdere hulpverlening**.

Ook het ‘actieplan jongvolwassenen 2017’ ziet het belang van deze thematiek in.

In het actieplan wordt vermeld dat jongeren die eerder Jeugdhulp verkregen **voortgezette hulpverlening** kunnen aanvragen. Niet elke jongere zal hier echter beroep op willen doen omwille van diverse redenen: hulpverleningsmoeheid, het stigma rond jeugdhulpverlening, ...

Het actieplan en de consultants willen dan ook de **drempel naar het reguliere hulpverleningsveld verlagen**, zodat jongeren indien nodig toch nog weten waar ze terechtkunnen. Dit willen ze doen door jongeren tijdig voor te stellen aan deze eerstelijnsorganisaties. (jeugdhulp, 2017) Om onze tweede doelstelling te bereiken moeten we echter zicht krijgen op de organisaties en initiatieven die van belang kunnen zijn voor deze jongvolwassenen bij meerderjarigheid. We bespreken kort deze eerstelijns hulpverleningsorganisaties en specifieke initiatieven.

We zullen beginnen met een basisuitleg over het **‘Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn’** (OCMW), hier kan je terecht wanneer je kampt met financiële zorgen of andere tekorten. De werknemers binnen het OCMW zoeken samen met de belanghebbenden naar de beste manier om hen te begeleiden en/of helpen. (Vlaanderen, z.d.) Deze dienst is zeer relevant vanwege de financiële bijstand en verdere mogelijkheden tot ondersteuning of doorverwijzing.

Een andere belangrijke organisatie is het **‘Centrum Algemeen Welzijnswerk’** (CAW). Zij helpen met alle problemen en vragen rond welzijn. Dit kan gaan over administratieve, financiële, materiële, relatie en/of juridische problemen. Ze staan mensen ook bij rond andere persoonlijke moeilijkheden, zoals problemen in de familie of het sociaal netwerk.

Dit kan zeer relevant zijn voor onze doelgroep aangezien eerder literatuuronderzoek het belang van een sociaal netwerk al bevestigde.

Onder het CAW situeren we echter ook het **‘Jongerenaanbod van het CAW’** (JAC), zij zetten zich in voor het welzijn van jongeren. Jongeren van twaalf tot vijftientig jaar kunnen hier terecht voor informatie, begeleiding, crisishulp, de zoektocht naar onderdak, preventie,.. (CAW, 2022)

Dan hebben we ook nog het **'Centrum Geestelijke Gezondheidszorg'** (CGG). De jongeren binnen het OCJ hebben een moeilijk traject afgelegd, sommigen hebben dan misschien ook nood aan psychische ondersteuning. Deze kan het CGG zeker bieden aangezien het centrum zich specialiseert in preventie, vroegdetectie en de behandeling van ernstige psychische problemen. Van belang om te vermelden is dat het CGG op doorverwijzing werkt. (Centra Geestelijke Gezondheidszorg, z.d.)

Als laatste essentiële speler in het hulpverleningsveld hebben we de **'Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding'** (VDAB). Die helpt werkzoekenden op de arbeidsmarkt, met hierbij een speciale aandacht voor mensen uit kansengroepen. Ook hebben ze een aanbod aan opleidingen. De VDAB doet aan arbeidsbemiddeling, loopbaandienstverlening, competentieontwikkeling en faciliteert op de arbeidsmarktwerking. Deze organisatie kan dus zeker iets betekenen voor jongeren die de stap zetten naar de arbeidsmarkt. (Vlaanderen, z.d.)

Bovenop deze algemene organisaties zijn er ook initiatieven die zich specifiek inzetten voor jongeren die uit jeugdhulp stromen. Een mooi voorbeeld hiervan is **'LOGiN'**. Deze organisatie streeft ernaar om de adolescenten meer continuïteit te geven in hun hulp- en dienstverlening. Ze willen voorkomen dat jongeren alleen komen te staan tijdens de overgang tussen verschillende hulpverleningsdiensten. Om dit te bereiken zetten ze casemanagement in als methodiek. Dit doen ze via consult en trajectbegeleiding. (CAW, 2022)

We hebben ook nog **'Kzien van tel'**, die zich inzet voor jongeren van achttien tot dertig jaar uit kwetsbare situaties. Ze doen aan trajectbegeleiding en zetten voor de jongvolwassenen jongerencoaches in. Zij ondersteunen de jongeren in moeilijke momenten en helpen ze bij het zetten van belangrijke stappen. Waar de coaches ondersteuning geven, hangt af van de vraag van de jongeren zelf aangezien ze volledig op hun maat werken. (Kzien van tel, 2021)

Het laatste initiatief dat we zeker moeten vermelden situeren we onder **'Back on Track'**. Zij richten zich specifiek naar jongeren die dak-/thuisloos dreigen te worden of dit al zijn, tussen zeventien en vijfentwintig jaar. Binnen deze doelgroep richten ze zich ook naar jongvolwassenen die uit detentie stromen en geen verblijfplaats hebben. Hiervoor hanteren ze vijf pijlers: huisvesting, inkomen en activering, netwerk, zelfredzaamheid en identiteit en het voorkomen van recidive. (Back on Track, 2020)

2.4 BESLUIT LITERATUURONDERZOEK

We startten dit hoofdstuk met een korte samenvatting over de werking van het OCJ. Vervolgens gaven we een beschrijving van de doelgroep, **(veer)krachtige jongeren** die zich in een kwetsbare positie bevinden. Ook bespraken we dat de zeventienjarigen momenteel in een tussenfase zitten, genaamd de ‘vroege volwassenheid’, een periode van exploratie op diverse levensgebieden. Een overgangsfase van afhankelijkheid naar onafhankelijkheid zowel op financieel, sociaal als emotioneel vlak. Verder kwam de ervaring van de jongvolwassenen met deze overgangperiode naar boven. Zo weten we uit voorgaande onderzoeken dat de stop van Jeugdhulp als een mijlpaal beschouwd wordt. Sommige jongeren kijken uit naar dit moment, andere jongvolwassenen zitten met schrik.

Hierna gingen we over naar de **voorbereiding** die jongvolwassenen krijgen vanuit Jeugdhulp, en specifiek het OCJ Brugge. We bespraken hier het ‘Actieplan Jongvolwassenen’ en het traject dat de consulenten afleggen met de jongeren. Ook bespraken we of de consulenten deze stappen als voldoende zien en wat adolescenten uit eerdere onderzoeken hierover aangaven. Ter afsluiting legden we onze focus op de overstap naar volwassenhulpverlening, hoe de jongvolwassenen deze ervaren, de drempels waar ze hier op botsen en welke diensten relevant zijn naar meerderjarigheid toe.

Deze informatie nemen we mee naar het volgend hoofdstuk waar we ons **praktijkonderzoek** bespreken. Hier leggen we uit hoe we concreet aan de slag gingen met het onderzoek. We duiden de methodologie, geven uitleg over de gebruikte technieken en methoden. Ook geven we meer informatie over de bereikte respondenten en onderzoeklocaties. Vervolgens bespreken we de resultaten en maken we een vergelijking tussen theorie en praktijk.

3 PRAKTIJKONDERZOEK

In dit hoofdstuk bespreken we het praktijkonderzoek. Hier beschrijven we open en uitgebreid hoe we aan de slag gingen met dit onderzoek binnen het werkveld. We beginnen met het duiden van de methodologie, we geven meer uitleg over de gebruikte methoden, technieken, onderzoekseenheden en onderzoeklocaties. Het hoofdstuk sluiten we af met de resultaten die we konden trekken uit de afgenomen interviews en een conclusie.

3.1 DUIDING METHODOLOGIE

3.1.1 METHODEN EN TECHNIKEN

Zoals eerder vermeld hebben we binnen dit onderzoek ingezet op **kwantitatieve strategieën**. De onderzoeksvraag is namelijk kwalitatief van aard aangezien ze zich richt op de ervaring van de doelgroep. Een persoonlijke ervaring kunnen we namelijk moeilijk vastleggen in kwantitatief onderzoek. Het doel van het onderzoek speelde ook een rol in de keuze van de onderzoeksstrategie. Binnen dit werk willen we geen veralgemeende uitspraken doen, we peilen naar de authentieke beleving van de jongeren. Dit valt niet te veralgemenen. Kwalitatief onderzoek was ook aangewezen aangezien we ons focussen op een zeer specifieke kleine doelgroep. Dit maakte het mogelijk om hen allemaal te bevragen en dieper in te gaan op het onderwerp. (Stevens,2021)

Als onderzoeksmethode gingen we voor het **half-gestructureerd open interview**. We peilden naar de ervaring van zeventienjarigen die voor meerdere uitdagingen hebben gestaan in hun leven. Om deze beleving in beeld te brengen lijkt het van belang het gesprek zijn gang te laten gaan en in te pikken op wat deze jongvolwassenen als belangrijk zien om aan te geven. We kozen niet voor het ongestructureerd open interview omdat de onderzoeker toch nood had aan een zekere houvast van het onderwerp. Na het ondertekenen van een geïnformeerd toestemmingsdocument (zie bijlage 6.4) gingen we een gesprek aan met de jongeren via **een topiclijst** (zie bijlage 6.3).

Op deze wijze kwamen alle onderwerpen ter sprake en kon de doelgroep toch aangeven wat voor hen het meest van belang is. Het gebruik van een topiclijst gaf dus een zekere houvast en structuur maar liet ook spontaniteit en flexibiliteit toe.

Er was wel een nadeel aan verbonden, namelijk dat er een kans bestond op sturende vragen aangezien we de vraagstelling niet op voorhand konden voorbereiden. Hier had de onderzoeker aandacht voor bij het afnemen van de interviews en bij het verwerken van de informatie. (Stevens,2021)

Een belangrijke rode draad binnen de uitvoering van het praktijkonderzoek was dat alles **op maat** van de jongvolwassenen gebeurde. We probeerden dit proces zo comfortabel mogelijk te maken voor de respondenten. Dit deden we door hen te benaderen via de consulent en/of begeleider, de interviews af te nemen op een locatie naar keuze, het onderzoek zo goed mogelijk te duiden,...

3.1.2 ONDERZOEKSEENHEDEN EN ONDERZOEKPLAATS

Binnen het onderzoek richtten we ons tot een zeer specifieke en kleine doelgroep, namelijk zeventienjarigen die opgevolgd worden door het OCJ Brugge. Zowel jongens als meisjes werden in het onderzoek opgenomen. Om het **eerste contact** te leggen met de respondenten stapten we naar de consulenten binnen de dienst. Het begon met een email naar de consulenten te sturen met daarin uitleg over het onderzoek en de vraag of ze op dat moment zeventienjarigen opvolgden. Hierop kregen we echter weinig respons aangezien de consulenten het zeer druk hadden/hebben. Om de respons van de consulenten te verhogen en de drempel te verlagen namen we contact op met elke individuele consulent. Hierbij kregen ze opnieuw de vraag of ze op dat moment jongvolwassenen opvolgden die in aanmerking kwamen voor het onderzoek.

We kregen **diverse responses**. Sommige consulenten hadden op dat moment geen zeventienjarige jongeren om op te volgen, andere consulenten hadden wel zeventienjarigen maar zagen enkelen ervan als ongeschikt om hen als kandidaat voor te stellen voor dit onderzoek.

Bij een bepaalde jongere was er bijvoorbeeld sprake van een mentale beperking waardoor ze geen aanhoudend gesprek rond het onderwerp zou kunnen houden.

Een andere jongere zagen ze als ongeschikt voor het interview omdat ze op het punt stonden hem door te sturen naar de jeugdrechtbank en zijn dossier dus niet langer in de handen van de consulenten bij het OCJ lag.

Hierbij respecteerden we de mening en keuze van de consulenten gezien we het hier hebben over verontrustende situaties en zij verantwoordelijk zijn voor de opvolging van deze jongeren.

De andere jongvolwassenen binnen deze leeftijdscategorie werden door de consulenten voorgesteld als mogelijke respondenten voor het onderzoek. We toetsten met hen af wat de beste manier zou zijn om het **eerste contact** te leggen met deze jongeren aangezien zij hen het best kennen.

Hierbij vermeldden ze dat zij, of een betrokken begeleider eerst zouden vragen of de jongeren interesse hadden om deel te nemen aan het onderzoek. Dit deden ze via het medium waarmee ze gewoonlijk communiceren met hen, telefonisch, via Facebook, Whatsapp, ...

Ze gaven hier de nodige informatie mee zoals de onderzoeksvraag, doelstellingen, garantie op anonimiteit, duur van de interviews, ...

Wanneer de jongvolwassenen interesse toonden in deelname, nam de onderzoeker het contact over en werd een afspraak vastgelegd. Indien nodig stuurden we hier nog een document door naar de jongeren met relevante informatie over het onderzoek (zie bijlage 6.6). Idealiter peilden we naar vijf à zes jongeren om een interview bij af te nemen, uiteindelijk zijn we echter geland op **vier respondenten**. Bij deze jongvolwassenen namen we interviews af in de maanden maart en april van het jaar 2022.

Gezien we hier spreken over minderjarigen die enkele maanden na het onderzoek meerderjarigheid zouden bereiken, stelden we onszelf ook de vraag of we ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken op de hoogte moesten stellen van de deelname aan het onderzoek.

Het antwoord op deze vraag was echter niet makkelijk te vinden, enkele bronnen zeiden van wel, andere bronnen gaven dan weer aan dat het niet moest.

Omdat het antwoord niet zo gemakkelijk te vinden was, gingen we in gesprek met de teamverantwoordelijke van het OCJ. Zij gaf aan dat we **ouders best op de hoogte stelden** via een telefoontje en een brief, omdat we zo de samenwerking met ouders binnen de dienst ook respecteren. Aan elke jongere stelden we tijdens het eerste contact de vraag of zij er akkoord mee gingen dat we hun ouders op de hoogte stelden van het onderzoek. Wanneer zij het akkoord gaven, belden we de ouders op en verstuurdde we de brief (zie bijlage 6.5) om het onderzoek te duiden.

Profiel respondenten

Naam (pseudoniem)	Leeftijd	Geslacht	Duur betrokkenheid OCJ	Consulent (Pseudoniem)
Sarah	17	Vrouwelijk	9 jaar	Lotte
Kim	17 jaar en 7 maanden	Vrouwelijk	1 jaar	Marieke
Bert	17 jaar en 3 maanden	Mannelijk	4 jaar	Jade
Tsarina	17 jaar en 7 maanden	Vrouwelijk	4 jaar	Jade

De interviews werden afgenomen op een **locatie** gekozen door de jongeren. Hierbij letten we echter wel op discretie en het voorkomen van ruis. De jongeren kregen bijvoorbeeld de optie het interview te laten doorgaan in een gesprekslokaal van het OCJ. Dit zou enkele voordelen gehad hebben: jongeren zijn hier vaak al eerder geweest, het zijn rustige privé lokalen en de dienst is makkelijk bereikbaar met het openbaar vervoer. Het zou ook enkele nadelen gehad hebben: niet elke jongvolwassene legt positieve linken met de lokalen binnen de dienst, ze moeten zich verplaatsen en het is meer officieel wat voor sommigen een drempel kan zijn.

Een andere optie was, de interviews houden op de **verblijfplaats** van de jongeren, maar ook dit had zijn voor- en nadelen. Voor sommige jongeren is hun verblijfplaats een vertrouwde omgeving waar ze alles kunnen zeggen. Voor anderen is het juist de plaats waar ze liefst zo snel mogelijk weg willen.

Eén van de jongeren vroeg om het interview **buiten** af te nemen. Het voordeel dat we hierbij ondervonden was dat dit de plaats was waar de jongvolwassene zich comfortabel voelde en ze het gevoel had vrij te kunnen spreken. Het nadeel hiervan was dat de omgevingsgeluiden en wind mogelijks ruis zouden veroorzaken op de opname, en ook dat er mensen konden passeren waardoor de discretie van het gesprek in het gedrang zou komen. Met deze nadelen in ons achterhoofd hebben we het gesprek toch buiten georganiseerd op vraag van de jongere. We kozen specifiek voor een eerder discreet plekje, en uit de wind.

Een ander meisje koos er dan weer voor om het interview te laten doorgaan in het **dagcentrum** waar ze op dat moment naartoe ging. Hier konden we rustig praten in een aparte ruimte. Ook dit had het voordeel dat het de plaats was waar de jongere zich comfortabel voelde en waar ze het gevoel had open te kunnen spreken.

3.1.3 VERWERKEN INTERVIEWS

De interviews werden met toestemming van de jongeren opgenomen via een audio-recorder. Deze toestemming gaven ze mondeling en via het ondertekenen van een geïnformeerd toestemmingsdocument (zie bijlage 6.4). De opnames werden hierna omgezet naar een **transcript**, we typten de interviews letterlijk uit via Microsoft Word. Hierbij namen we echter weinig tot geen dialect over om de informatie zo verstaanbaar mogelijk te houden voor het verdere verwerkingsproces.

Bij het verwerken van de interviews kozen we voor gesloten coderen/**deductief coderen** op basis van topics en kleurcodes. (Stevens, 2021) Na het experimenteren met verschillende labels kwamen we uiteindelijk op de volgende resultaten:

- ⇒ **Voorbereiding volwassenheid:** alle stappen die de consulenten en verdere hulpverleningsdiensten hebben gezet met de respondenten naar meerderjarigheid toe.
- ⇒ **Voldoende ondersteuning? Extra benodigheden?:** zien de jongeren de ondersteuning die ze nu krijgen als voldoende? Hebben ze extra ondersteuning nodig?
- ⇒ **Betrokkenheid ouders/netwerk:** in hoeverre ouders en verdere netwerkfiguren betrokken zijn in het traject naar volwassenheid. Ook hoe de jongeren zich voelen bij de verplichte betrokkenheid van ouders binnen het OCJ namen we mee op in het onderzoek.
- ⇒ **Mening/gevoel consulent:** hoe hebben de consulenten het traject aangepakt en welk gevoel hebben de jongvolwassenen hierbij?
- ⇒ **Mening/gevoel stop Jeugdhulp:** wat vinden de respondenten van de leeftijdsgrens van achttien en hoe voelen zij zich hierbij?
- ⇒ **Traject jeugdhulp:** welk traject hebben de jongeren al afgelegd binnen Jeugdhulp?
- ⇒ **Toekomstbeeld:** hoe zien de jongeren de toekomst?
- ⇒ **Volwassenhulpverlening:** in hoeverre zijn de jongvolwassenen bekend met het volwassenhulpverleningsveld en hoe staan zij hier tegenover?

Hierna gingen we verder aan de slag via een **'matrix-tabel'**. We noteerden de informatie van de respondenten afzonderlijk bij elk label. We stelden twee matrixen op, in de eerste matrix kopieerden we letterlijk wat de jongvolwassenen zeiden over het onderwerp. Dit konden we makkelijk doen vanwege de eerdere verwerking via kleurcodes. Deze zorgden er namelijk voor dat we simpel terug konden vinden welk stuk tekst bij de topic hoorde. Dit gaf ons uiteindelijk een mooi overzicht van de besproken onderwerpen en wat de jongvolwassenen er precies over aangaven.

De tweede matrix had exact dezelfde opbouw maar deze vulden we aan met de essentie van wat de jongeren zeiden. Dit gaf ons een kort maar duidelijk overzicht van de belangrijkste zaken.

(Stevens,2021)

Na het opstellen van de tweede matrix begon onze zoektocht naar opvallende gelijkenissen, verschillen, belangrijke passages, citaten, ... Dit deden we door per label een **analyse** te maken. De eerste bevindingen beschreven we kort in een tekst op schetsende wijze. Hierna overliepen we de labels opnieuw en gingen we op zoek naar zaken die we in onze eerste analyse mogelijks gemist hadden. Na deze tweede analyse gingen we aan de slag met het formeel uitschrijven van onze resultaten en conclusie. Na het opstellen van de conclusie overliepen we voor een laatste keer de matrix ter controle.

Hieronder een blanco voorbeeld van de gebruikte opstelling:

Label	Jongere 1 (Sarah)	Jongere 2 (Kim)	Jongere 3 (Bert)	Jongere 4 (Tsarina)
Vorbereiding volwassenheid				
Voldoende ondersteuning? Extra?				
Mening/gevoel consulent	Mening: Gevoel:	Mening: Gevoel:	Mening: Gevoel:	Mening: Gevoel:
Betrokkenheid ouders/netwerk				
Mening/gevoel stop Jeugdhulp	Mening: Gevoel:	Mening: Gevoel:	Mening: Gevoel:	Mening: Gevoel:
Traject Jeugdhulp				
Toekomstbeeld				
Volwassenhulpverlening	Kennis: Mening:	Kennis: Mening:	Kennis: Mening:	Kennis: Mening:

3.2 RESULTATEN

3.2.1 DE VOORBEREIDING NAAR VOLWASSENHEID

Binnen de gezette stappen in het traject naar volwassenheid merken we enkele gelijkenissen op. Een eerste gelijkenis is dat **het pad naar zelfstandigheid** met elk van de jongeren is bekeken. Zo brachten de consultants bij elk van hen TCK of CBAW aan. De meeste van onze respondenten geven aan op de wachtlijst te staan voor deze diensten. Over het algemeen zien ze deze stap naar zelfstandigheid en zelfstandig wonen als positief. Ze bekijken het namelijk als een nieuw begin, een kans om het verleden achter zich te laten. Wanneer er een dubbel gevoel heerst over deze stap, kunnen we de oorzaak hiervoor dikwijls vinden bij het gevoel dat ze er nog niet volledig klaar voor zijn omdat ze zich nog niet volwassen voelen.

Verder kwam ook **het belang van eerdere en huidige hulpverlening** naar boven, zo hebben begeleiders en hulpverleners binnen internaten, CGG's, dagcentra, ... elk een rol gespeeld in het traject. Ze hielpen de jongvolwassenen met praktische zaken om zelfstandiger te worden door bv. samen te koken, rekeningen te betalen,...

Op emotioneel vlak leerden deze diensten hen grenzen stellen, voor zichzelf opkomen, een netwerk opbouwen en ze gaven de jongeren een positievere blik op zowel het heden als de toekomst.

Ook merken we dat er ingezet wordt op 'voortgezette jeugdhulpverlening' waar mogelijk.

Bij één van de jongeren was er dan ook sprake van pleegzorgverlening.

De jongvolwassenen geven allemaal aan dat de consultant hen **voldoende ondersteuning** biedt binnen het traject. Ze luisteren naar hun verhaal, bieden verschillende hulpverleningsvormen aan, werken op maat, ... Toch horen we meerdere keren terugkomen dat deze opvolging langer zou mogen doorgaan, of dat de stopzetting ervan meer op maat bekeken zou moeten worden.

Toen de respondenten de vraag kregen naar **extra ondersteuning** kwamen enkele zaken naar voor. Eerst en vooral willen ze dat de diensten die ingezet kunnen worden na meerderjarigheid, meer in de kijker geplaatst worden. Er kwam onder andere aan bod dat ze weinig zicht hebben op de organisaties die aan zet kunnen komen na achttien jaar. Verder zouden ze meer gesprekken willen met de consultant rond de thematiek.

Ook de specifieke initiatieven (zie 2.3.2) zien de jongeren als een goede vorm van extra ondersteuning. Ze staan zeer positief tegenover het bestaan van deze diensten, omdat er dan toch iemand aanwezig blijft bij wie ze hun verhaal kunnen doen. Enkele jongeren geven aan zelf interesse te hebben in deze organisaties.

3.2.2 DE RESPONDENTEN EN DE CONSULENTEN

De jongeren binnen dit onderzoek geven aan **tevreden** te zijn over de consulenten en de aanpak die ze hanteren op hun pad naar volwassenheid. Zo hebben hun consulenten duidelijk kunnen schetsen wat de toekomstige stappen zijn en waarom deze gezet zullen worden.

Ze hebben het gevoel dat de consulenten hun stemmen en meningen meenemen in de stappen die ze zetten. Velen geven ook aan een goed gevoel te hebben na een gesprek met de consulent, ze voelen zich begrepen, gehoord en opgelucht.

Eigenschappen die de respondenten als positief zien in hun consulent zijn: de mogelijkheid om op maat te werken, geduld en (onvoorwaardelijke) acceptatie.

Bij **kritiek** gaat dit over de frequentie van het contact met de consulent, zo hadden ze graag meer gesprekken gehad rond de thematiek. Deze gesprekken kwamen er niet vanwege tijdsgebrek bij de consulenten, afwezigheid bij ziekte of zwangerschap.

“Ze begrijpt volledig wat dat ik vertel en ze neemt het volledig mee in alles, wat dat we bespreken enz. Ik voel me meer gehoord door haar dan door mijn eigen ouders, dan zagezegd.”

(Sarah)

3.2.3 DE BETROKKENHEID VAN OUDERS EN NETWERK

Binnen het OCJ ligt er een sterke nadruk op de **betrokkenheid van ouders** in het hulpverleningstraject, zij moeten ook hun akkoord geven bij het opstarten van hulpverlening. Deze betrokkenheid geeft de jongeren over het algemeen een dubbel gevoel.

Aan de ene kant vinden ze de betrokkenheid van ouders wel goed, ze vinden het bijvoorbeeld makkelijker dat de consulent bepaalde zaken overbrengt, omdat ze het soms beter kunnen verwoorden. De jongeren zijn dikwijls bang om hun ouders te kwetsen en hebben het gevoel dat de consulenten hun wensen en zorgen beter kunnen overbrengen dan zijzelf.

Aan de andere kant willen de jongvolwassenen bepaalde zaken ook gewoon kunnen bespreken met de consulent, ze willen niet alles voorleggen aan ouders.

Wanneer jongeren aangeven het moeilijk te hebben met de betrokkenheid van ouders wijten ze dit aan **drie oorzaken**. De eerste oorzaak is het niet willen kwetsen van de ouder(s), zo sloeg één van de jongeren het aanbod tot CBAW af omdat ze bang was dat dit haar mama pijn zou doen.

De tweede oorzaak is de angst voor de reactie van de ouder(s), want niet elke ouder staat even positief tegenover hulpverlening en soms durven jongeren hun wens hiertoe niet kenbaar maken.

De laatste oorzaak ligt bij de relatie die de respondenten hebben met hun ouder(s). Ze vinden het namelijk moeilijk wanneer ouders weinig betrokken zijn in hun leven, maar de consulenten toch nog hun toestemming moeten vragen bij het installeren van hulpverlening.

Het **belang van netwerk** naar meerderjarigheid kwam ook een aantal keer naar boven.

De jongvolwassenen vermelden dat ook de mensen rond hen een rol opnemen in het traject.

Ouders, pleegouders, partners, schoonouders, vrienden ,... ondersteunen onze respondenten op zowel praktische, als emotionele wijze.

Wanneer we kijken naar het praktische gedeelte bieden ze ondersteuning door hen kleine huishoudelijke taken te geven gericht naar zelfstandigheid, stellen ze voor hun was te doen bij het alleen gaan wonen, ... Op emotioneel vlak bieden ze een luisterend oor, geven ze een toekomstperspectief en laten ze blijken dat de jongeren er niet alleen voor staan.

3.2.4 DE STOP VAN JEUGDHULP

Binnen de interviews horen we rond de leeftijdsgrens een duidelijke overeenkomst tussen alle jongvolwassenen: **“Het is te vroeg”**. Ze willen dat de stop van het OCJ en Jeugdhulp meer op maat bekeken wordt, per individuele jongere.

De jongvolwassenen pleiten eigenlijk voor een **‘moratorium’**, een periode binnen Jeugdhulp waarin ze ook de tijd krijgen om de volwassenenwereld te leren kennen.

Ze geven aan dat ze zich op achttien jaar nog niet volwassen zullen voelen. Velen van hen zullen nog in het secundair onderwijs zitten, financieel afhankelijk van ouders, en over het algemeen nog niet zelfstandig zijn. Een betere leeftijd om jeugdhulp af te sluiten zou volgens de respondenten 21 jaar zijn.

Algemeen genomen voelen de jongeren zich dan ook niet goed bij de stop van het OCJ en andere jeugdhulpverleningsdiensten. Ze ervaren het als een spannende maar zeker ook **beangstigende periode**. Ze worden al jaren opgevolgd door Jeugdhulp en hebben een band opgebouwd met enkele hulpverleners en/of hun consulent. Deze band verliezen en/of volledig opnieuw moeten opbouwen met een andere professional, is voor de jongvolwassenen geen evidentie.

Ook horen we terugkomen dat ze zich in de steek gelaten voelen door het beleid.

Eenzijds vanwege de **leeftijdsgrens** en de diensten die hierdoor binnenkort zullen afsluiten, anderzijds ook vanwege de **wachlijsten**.

Enkele respondenten geven aan dat jongeren soms jaren op een wachtlijst moeten staan voor ze de hulp krijgen die ze effectief nodig hebben. Ze vinden dit heel erg, en hebben het gevoel dat hun traject en dat van hun leeftijdsgenoten veel sneller gegaan zou zijn zonder de wachtlijsten.

3.2.5 TOEKOMSTBEELD

Over het algemeen hebben de jongeren een **positief toekomstperspectief**.

Ze hebben zicht op een toekomstig diploma secundair onderwijs, denken na over hun beroepsloopbaan, eventuele verdere studies, ... De jongeren willen vooruit kijken naar de toekomst, een eigen gezin opbouwen en het verleden achter zich laten.

Sommige respondenten hebben er echter toch een dubbel gevoel bij, de redenen hiervoor situeren zich op verschillende vlakken. De eerste reden is het 'te snel' gaan van het leven.

Het gevoel hebben dat alles enorm snel aan hen voorbijgaat en dat ook volwassenheid al op het pad ligt. Als volgende hoorden we 'angst' terugkomen, voornamelijk angst voor het verlies van een partner. Ze geven bijvoorbeeld aan dat ze met hun vriend/vriendin een toekomst zien, maar dat het zonder hen donker is/niet zou lukken.... Ook hier komt heel sterk het belang van **sociaal netwerk** naar boven.

3.2.6 VOLWASSENHULPVERLENING

De respondenten kennen de eerstelijns volwassenhulpverleningsdiensten via eerdere contacten binnen de gezinscontext. Van sommigen hebben de ouders al contact gehad met het OCMW, CAW, VDAB.... Het JAC kennen de jongvolwassenen dan eerder door contact met leeftijdsgenoten. Over deze diensten hebben ze enkel een **zeer beperkte basiskennis**, ze weten bijvoorbeeld dat het OCMW financiële bijstand kan geven, de VDAB ondersteuning biedt naar het vinden van werk,...

De jongeren staan positief tegenover deze diensten omdat ze weten dat ze iets kunnen betekenen voor de samenleving. Toch geven ze aan zelf de stap naar deze organisaties pas te zetten wanneer ze echt in de **problemen** zitten. Wanneer de jongeren voor een uitdaging staan, proberen ze het eerder zelf op te lossen of doen ze beroep op hun netwerk. Ook hoorden we terugkomen dat jongeren het soms niet doorhebben dat hun situatie uit de hand aan het lopen is.

Wanneer ze wel de stap willen zetten naar deze diensten doen ze dit liever voor het afsluiten van het OCJ, in het bijzijn van hun consulent. Ze willen graag op voorhand al **kennisgemaakt** hebben met de nieuwe organisatie of hulpverlener. Bovendien kunnen de consulenten op vraag van de jongeren ook meer duiding geven bij het eerdere traject, en hun wensen voor de toekomst. Dit zorgt ervoor dat de focus vanaf dat moment volledig op het heden kan liggen bij de nieuwe hulpverlening en dat de jongvolwassenen niet opnieuw hun hele verhaal moeten voorleggen.

Bij het aanbrengen van de verschillen op vlak van **aanklampend werken** tussen Jeugdhulp en volwassenhulpverlening kregen we verschillende reacties. Bij één jongere hoorden we dat ze het goedkeurt dat als een persoon bijvoorbeeld bepaalde afspraken niet nakomt, de hulpverlening afgeblokt wordt. Bij een andere jongere horen we dat ze dit verschil in werken als heel negatief ervaart. Zo geeft de respondent aan bij aanvang zelf weg te lopen van de hulpverlening, maar dat juist daarom de hulpverleners moeten inzetten op het opbouwen van de nodige motivatie.

3.3 CONCLUSIE: THEORIE VS PRAKTIJK

Ons praktijkonderzoek is afgerond en de resultaten zijn uitgeschreven.

Vervolgens gaan we op zoek naar **belangrijke bevindingen** die een antwoord bieden op onze onderzoeksvraag: *“Hoe ervaren 17-jarigen, die worden opgevolgd door het OCJ Brugge, de ondersteuning en voorbereiding op hun (zorg)traject naar volwassenheid?”*.

Hier gaan we mee aan de slag door de resultaten grondig te analyseren en ons literatuur- en praktijkonderzoek naast elkaar te leggen. Gezien de ervaring zich opdeelt onder verschillende aspecten waarover de meningen verschillend liggen, bespreken we deze ook apart.

Een eerste belangrijke bevinding is dat de consultants met de jongeren binnen dit onderzoek vooral het **pad naar zelfstandigheid**, onder de vorm van zelfstandig wonen bekijken.

Bijna alle respondenten staan op een wachtlijst voor TCK of CBAW. Ze zien dit als de kans op een nieuw begin. Toch geven bepaalde jongeren aan het gevoel te hebben nog niet volledig klaar te zijn voor deze stap. De reden hiervoor leggen ze bij hun maturiteitsgraad.

Ook voorgaande en huidige **hulpverlening** (dagcentra, internaten, CGG's,...) spelen hun rol in de voorbereiding naar volwassenheid, dit zowel op praktisch als emotioneel vlak.

Over het algemeen geven de respondenten aan deze voorbereiding als voldoende te zien.

Belangrijk om hier echter bij te vermelden, is dat ze nog niet begonnen zijn aan dit zelfstandigheidstraject via TCK of CBAW. We weten dus niet hoe ze deze vorm van ondersteuning effectief zullen ervaren. Uit literatuuronderzoek (zie 2.1.2.2) weten we namelijk dat het pad naar zelfstandigheid op achttienjarige leeftijd binnen onze maatschappij **niet evident** is. We weten bijvoorbeeld dat jongeren opleidingen stopzetten, dat ze beginnen werken in laagbetaalde jobs, dat ze zich eenzaam voelen,....

Ook geven de respondenten momenteel aan nood te hebben aan **extra ondersteuning**. Ze willen sensibilisering rond verdere hulpverlening, meer gesprekken met de consultant en dat er ingezet wordt op de specifieke initiatieven (zie 2.3.2).

De volgende opvallende bevinding situeert zich op het vlak van de **professionele relatie** tussen de consulenten en de jongvolwassenen. De respondenten spreken op positieve wijze over hun consulent en de aanpak binnen het traject. Zo vonden ze dat er met duidelijkheid gesproken werd over de toekomstige stappen en dat hun mening hierin werd meegenomen.

Na een gesprek met hun consulent voelen de jongeren zich **begrepen en gehoord**.

Ondanks de goede band echter, kunnen de jongeren toch soms met een kritische blik aangeven dat ze **te weinig contact** hebben met de consulent. Ook in ons voorbereidend onderzoek zagen we frustraties vanwege de lage frequentie aan contact terugkeren (zie 2.2.3.2).

“Het is eigenlijk heel rap gegaan. Dat was zo, opeens was Marieke daar. Zij heeft wel redelijk goede stappen gezet, direct kort op de bal gespeeld en van de eerste keer gezegd, we gaan dat, en dat, en dat doen... Marieke heeft mij eigenlijk doen beseffen dat het echt moet veranderen want het is eigenlijk ... dat ik echt niet goed bezig was....”

(Kim)

Ten derde leggen we het accent op de **verplichte betrokkenheid van ouders** binnen het OCJ/Jeugdhulp. Zowel ons voorbereidend- als praktijkonderzoek bevestigt dat dit voor jongeren een drempel kan zijn. Het feit dat ouders ook hun akkoord moeten geven voor hulpverlening binnen het traject naar volwassenheid, ligt voor sommige jongeren bijzonder moeilijk.

Zo zijn er ook jongvolwassenen die een hulpverleningsaanbod afslaan, net omdat ze hun ouders hier niet over willen inlichten.

Andere jongeren zien het betrekken van de ouders als een positief punt, omdat ze liever hebben dat de consulenten bepaalde zorgen en wensen overbrengen naar het gezin.

Verder bevestigen onze onderzoeksbevindingen het belang van **sociaal netwerk** op het pad naar volwassenheid. Ouders, pleegouders, partners, schoonouders, vrienden,... ondersteunen de jongvolwassenen op verschillende vlakken.

Vervolgens ervaren jongeren de stop van het OCJ en Jeugdhulp aan achttienjarige leeftijd als **'te vroeg'**. Ze willen dat Jeugdhulp langer kan doorgaan of dat de stop van jeugdhulpverlening meer op maat bekeken wordt. Zowel in vorige onderzoeken rond de thematiek 'jeugdzorgverlaters', als in ons onderzoek horen we de jongeren pleiten voor een **moratorium**.

De overgangperiode ervaren de jongeren dan ook als een spannende, tot zelf beangstigende periode. Ze hebben een band opgebouwd met hun consulent en/of andere hulpverleners, opnieuw deze professionele relatie aangaan met een andere professional lijkt hen niet simpel. Toch hebben de jongeren overeenkomstig met de onderzoeksbevindingen van Van Audenhove (zie 2.1.2.3) een positief toekomstperspectief.

“De overgang zelf vind ik heel erg eng en ik denk dat ik voor heel veel mensen spreek nu. Ik hoop dat er nog veel meer kinderen kunnen geholpen worden daarmee want ik weet dat er nog zijn en die hebben nu niet de kans om dat te kunnen bespreken bijvoorbeeld....”

(Tsarina)

Een vijfde opvallende ontdekking situeren we onder de problematiek van de **wachlijsten**. Zowel bij de jongeren als bij de consulenten horen we een pleidooi om de wachlijsten binnen hulpverlening grondig aan te pakken. Vanwege diverse drempels kunnen consulenten bepaalde jongvolwassenen niet tijdig op de wachtlijst plaatsen. Dit zorgt ervoor dat jongeren wanneer ze meerderjarigheid bereiken, tijdig zonder de nodige hulpverlening belanden (zie 2.2.2.3).

Ook onze respondenten geven aan dat zij en hun leeftijdsgenoten soms jaren op een wachtlijst moeten staan om de nodige hulpverlening te verkrijgen. Ze hebben ook het gevoel dat ze al veel verder in hun traject zouden zitten moesten ze tijdig de nodige hulpverlening gekregen hebben.

Een laatste bevinding die we benadrukken is dat de jongvolwassenen enkel beschikken over een **zeer beperkte basiskennis** naar verdere hulpverlening toe. Ze zouden dan ook graag meer zicht hebben op wat er allemaal aan bod kan komen na achttien jaar. De stap naar deze organisaties zullen ze ook niet snel zetten, dit zouden ze pas doen wanneer andere uitdagingen al zijn geëscaleerd.

De redenen hiervoor kunnen we, naast onvoldoende kennis over de diensten, ook situeren onder interne drempels (zie 2.3.1). Zo geven de respondenten aan zelfstandig aan de slag te willen gaan met het zoeken naar oplossingen en vermelden ze dat ze het soms zelf niet doorhebben dat uitdagingen aan het escaleren zijn.

3.4 BESLUIT PRAKTIJKONDERZOEK

In dit hoofdstuk bespreken we het **uitgevoerde veldwerk** van dit onderzoek.

We duiden hoe we aan de slag gingen met het half- gestructureerd open interview aan de hand van een topiclijst. Ook gaven we meer uitleg over het verwerken van de interviews via het deductief coderen en het omzetten naar een duidelijke matrix.

Vervolgens schreven we de resultaten van onze interviews uit. We bespraken hier wat de respondenten uit ons onderzoek aangeven over de verschillende aspecten rond de voorbereiding naar volwassenheid en de afsluiting van Jeugdhulp.

Het hoofdstuk sloten we af met een conclusie waarbij we ons literatuuronderzoek en de resultaten van ons praktijkonderzoek met elkaar vergeleken.

In het volgende hoofdstuk geven we een **concreet antwoord** op onze onderzoeksvraag via een algemeen besluit. Vervolgens beschrijven we hoe we de doelstellingen van ons onderzoek hebben omgezet naar **beroepsproducten**. We geven hier dus uitgebreid aanbevelingen voor het werkveld en omschrijven de tool die wij hebben ontwikkeld. Dit volgen we op met een kritische beschouwing, waar we enkele aandachtspunten meegeven om rekening mee te houden bij het lezen van dit onderzoek. We sluiten uiteindelijk af met een nawoord.

4 ALGEMEEN BESLUIT EN BEROEPSPRODUCTEN

Binnen dit hoofdstuk geven we een concreet antwoord op onze onderzoeksvraag. Hierna gaan we over tot het bereiken van onze doelstellingen onder de vorm van twee beroepsproducten. We beginnen met het formuleren van aanbevelingen voor de consulenten en de sector. Vervolgens beschrijven we de tool die we hebben ontwikkeld om consulenten te ondersteunen bij het doorverwijzen van jongeren. We sluiten dit hoofdstuk af met een kritische beschouwing ten aanzien van het onderzoek.

4.1 ALGEMEEN BESLUIT

Laten we even teruggrijpen naar de **onderzoeksvraag** waarmee het allemaal begon: *“Hoe ervaren 17-jarigen, die worden opgevolgd door het OCJ Brugge, de ondersteuning en voorbereiding op hun (zorg)traject naar volwassenheid?”*. We stelden deze vraag met oog op de volgende doelstellingen: *“Tegen juni 2022 wil ik aanbevelingen kunnen geven aan de consulenten binnen het OCJ Brugge om de ondersteuning op het traject naar volwassenheid te verbeteren.”* en *“Ik wil tegen juni 2022 een tool ontwikkeld hebben die de consulenten kunnen inzetten om jongeren door te verwijzen naar diensten die relevant zijn aan hun achttien jaar.”*

Om een antwoord te vinden op de centrale vraagstelling namen we, na ons literatuuronderzoek met vier zeventienjarigen die opgevolgd worden door het OCJ Brugge, een interview af. Al snel werd ons duidelijk dat we **geen eenduidig antwoord** op onze onderzoeksvraag zouden vinden. Er is namelijk geen rechtlijnig antwoord zoals een *‘goede ervaring’* of een *‘slechte ervaring’*, net omdat er verschillende aspecten aan de ervaring verbonden zijn en de meningen hierover verdeeld liggen. Over het algemeen horen we dat de jongeren een **positieve ervaring** hebben met betrekking tot de ondersteuning en voorbereiding die ze krijgen van hun consulenten. Momenteel zien ze de voorbereiding die ze zullen krijgen zoals TCK, CBAW, ... dan ook als voldoende.

Een werkpunt dat ze echter wel meegeven is dat ze graag meer gesprekken rond de thematiek willen hebben met hun consulent.

Moelijkheden situeren zich bij het verplicht akkoord van de ouders binnen de werking van het OCJ, de meerderjarigheidsgrens die de jongeren als ‘te vroeg’ zien, de wachtlijsten en de drempels naar verdere hulpverlening.

Verder lijkt een **follow-up** onderzoek na het bereiken van meerderjarigheid aangewezen. Op deze manier zouden we ook een beeld krijgen van de ervaring binnen het volledige traject van de respondenten. Ook lijkt verder **kwalitatief onderzoek** naar de ervaringen van jeugdzorgverlaters voor en na de transitie noodzakelijk, gezien het een actuele uitdaging in het werkveld is, waarop we moeten blijven inzetten om zo structurele verandering te bekomen.

4.2 BEROEPSPRODUCT

4.2.1 10 AANBEVELINGEN VOOR HET WERKVELD

Ons eerste beroepsproduct bestaat uit **tien aanbevelingen** die we hebben geformuleerd voor het werkveld. Na het analyseren van onze resultaten, conclusies en het besluit ondervonden we dat er aanbevelingen op micro-, meso- en macroniveau nodig zijn. Gezien de doelstelling: *“Tegen juni 2022 wil ik aanbevelingen kunnen geven aan de consulenten binnen het OCJ Brugge om de ondersteuning op het traject naar volwassenheid te verbeteren.”* focus legt op de consulenten, formuleren we de meeste aanbevelingen echter op microniveau.

4.2.1.1 MICRO: DE CONSULENTEN

1. *Zet in op de brugfunctie van een sociaal werker*

Zowel het literatuur als praktijkonderzoek bevestigt dat de jongeren drempels ervaren naar het reguliere hulpverleningsveld. Bij onze respondenten kwam vooral naar voor dat ze de stap naar deze organisaties pas zullen zetten wanneer uitdagingen al geëscaleerd zijn tot problemen. De reden hiervoor kunnen we naast gebrek aan kennis, situeren onder interne drempels (zie 2.3.1). Consulenten kunnen drempelverlagend werken door **de brug te vormen** naar verdere hulpverleningsdiensten. Hiermee bedoelen we concreet dat er ingezet moet worden op het oriënteren van de jongeren naar het volwassenhulpverleningsveld. Dit kunnen consulenten bijvoorbeeld doen, door hen te vergezellen naar het eerste gesprek of door beroep te doen op tandembegeleiding. Bevraag ook bij de jongvolwassenen in hoeverre ze willen dat er een dossieroverdracht komt naar de nieuwe professionals toe.

2. *Blijf inzetten op het sociaal netwerk*

Het belang van **sociaal netwerk** in het traject naar volwassenheid valt zeker niet te onderschatten. Zo nemen ouders, pleegouders, vrienden, schoonouders, partners,... een ondersteunende rol in. Dit op zowel praktisch als emotioneel vlak. Consulenten zetten zeker al in op het sociaal netwerk van de jongvolwassenen, het is echter van belang dat ze dit vasthouden. Binnen de voorbereiding naar volwassenheid kunnen de consulenten bijvoorbeeld een ecogram opstellen met de jongeren, dit om de belangrijke contextfiguren in beeld te brengen. Ook kunnen ze eventueel een overleg organiseren met alle netwerkleden om verdere ondersteuning te bespreken.

Het is ook van belang dat er iemand **naast** de jongvolwassene blijft staan. Consulenten zijn vaak enkele jaren betrokken in het leven van deze jongeren. Ze hebben het gevoel dat ze bij de consulenten terechtkunnen met hun zorgen en wensen. Enkele leden van de doelgroep vinden het dan ook zeer jammer om dit contact met de consulent te verliezen. Ze hebben nood aan iemand die naast hen staat en luistert naar hun verhaal. Hiervoor kunnen verschillende pistes bekeken worden: netwerkleden, laagdrempelige professionals,...

3. Wees aandachtig voor specifieke initiatieven

Als consulent is het van belang om **initiatieven** als 'Kzien van Tel', 'LoGiN' en 'Back on track', in het achterhoofd te houden. Bij het aanbrenge van deze diensten staan de jongvolwassenen hier erg positief tegenover, zo geven sommigen ook aan zelf interesse te hebben in deze werking. De initiatieven hebben natuurlijk elk een andere focus, niet elke dienst zal geschikt zijn naar de individuele situaties. Deze afweging maken de consulenten tijdens het voorbereidingsproces naar volwassenheid.

4. Bevraag bij de jongeren of ze nood hebben aan meer gesprekken

Bij enkele jongeren horen we dat ze graag **meer contact** zouden hebben met de consulent om het traject naar volwassenheid te bespreken. Dit contact kan er vaak niet komen gezien de consulenten het druk hebben of voor een tijd afwezig zijn wegens ziekte, verlof, zwangerschap,... Om het traject grondig uit te stippelen, hebben sommige jongeren het gevoel dat er meer gesprekken nodig zijn. Het lijkt ons van belang dit per individuele jongere te bevrage. Wanneer consulenten voor langere periodes afwezig zijn vanwege ziekte, verlof of zwangerschap is het essentieel dat het traject niet stilvalt. Er moet dan tijdelijk een andere consulent inspringen zodat de jongeren er bij meerderjarigheid klaar voor zijn.

5. Ga zo verder!

Zoals eerder vermeld spreken de respondenten binnen dit onderzoek op **positieve wijze** over hun consulent en de aanpak in het traject naar volwassenheid. De consulenten bespreken de stappen binnen het traject, met de jongeren op een heldere en duidelijke manier. Ze nemen ook de mening van de jongvolwassenen mee in de beslissingen die ze maken. Dit geeft de jongeren bijgevolg het gevoel dat hun zorgen en wensen begrepen en gehoord worden. Positieve eigenschappen waarover de consulenten beschikken zijn het hebben van geduld, het accepteren van de jongvolwassenen (onvoorwaardelijke acceptatie) en de mogelijkheid om op maat te werken. Hier moeten de consulenten dan ook op blijven inzetten. Ga zo verder!

4.2.1.2 MESO: HET OCJ

6. *Doe kennis op over volwassenhulpverlening*

Zoals eerder aangegeven in het literatuuronderzoek hebben de consultants veel kennis over de diensten binnen Jeugdhulp. Ze zijn echter minder vertrouwd met de diensten die aanzet kunnen komen bij meerderjarigheid. Deze hebben andere regels, procedures,...

Deze diensten zijn echter ook van belang bij het opvolgen van zeventienjarigen aangezien zij bijna de overschakeling moeten maken. Het is aangewezen consultants **kennis** bij te brengen over het volwassenhulpverleningsveld. De consultants kunnen hierop inzetten door hun kennis te bundelen tijdens teamvergaderingen, hun ervaringen te delen na een doorverwijzing, folders mee te nemen na een gesprek,...

Het OCJ kan hier als organisatie op inzetten door vormingsmomenten te organiseren, aan wissellere te doen,...

7. Zet in op het Actieplan Jongvolwassenen

In ons literatuuronderzoek omschreven we dat de consultants weinig kennis hebben over het **'Actieplan jongvolwassenen'** en dat ze dit niet letterlijk toepassen in de praktijk (zie 2.2.2.2). Het lijkt ons van belang om dit plan te integreren in de werking van het OCJ.

Dit zou moeten gebeuren op een wijze die realiseerbaar is op praktijkniveau.

Hiermee bedoelen we concreet dat de organisatie moet inzetten op bewustmaking rond de inhoud van het actieplan bij de consultants. Na deze bewustmaking kunnen ze als team beslissen hoe ze de elementen kunnen omzetten naar de praktijk.

4.2.1.3 MACRO: JEUGDHULP

8. *Flexibiliteit rond de betrekking van ouders naar meerderjarigheid*

Zoals eerder vermeld moeten ouders/opvoedingsverantwoordelijken hun akkoord geven voor het installeren van hulpverlening bij minderjarigen. Dit staat zo bepaald in het 'Decreet Integrale Jeugdhulp'. (Vlaanderen, 2013) We weten ook dat er jongvolwassenen zijn die het hier moeilijk mee hebben en daarom afhaken op verdere hulpverleningsstappen. In het traject naar volwassenheid zou er **flexibiliteit** rond de betrekking van ouders mogelijk moeten zijn. Dit zou voor bepaalde zeventienjarigen het verschil maken tussen kiezen voor verdere hulpverlening of niet.

9. *Pak het probleem van de wachtlijsten aan*

Zoals eerder besproken in onze conclusie horen we zowel bij de jongeren als de consulenten een noodkreet om de wachtlijsten binnen hulpverlening aan te pakken (zie 3.3). Consulenten zien jongvolwassenen bij het bereiken van meerderjarigheid vaak in een **zwart gat** vallen. Een periode tussen de afsluiting van het OCJ en het effectief opstarten van verdere hulpverlening. Ook de jongeren zelf kaarten het probleem van de wachtlijsten aan, zo vermelden ze dat hun traject binnen Jeugdhulp veel sneller had kunnen gaan, moesten ze tijdig de juiste hulp gekregen hebben. Inzetten op het verkorten van de wachtlijsten vraagt om een grondige hervorming binnen Jeugdhulp.

“ Als er zoveel nood is aan hulp waarom, waarom schakelen ze niets in of... Ze doen helemaal niets.... Ik hoor hier de minister van Jeugd overlaats zeggen: “de jeugd is de toekomst”. Dan heb ik zo iets van ja, nee eh. De jongeren die diep zitten en die in de put zitten thuis, waar zijn deze dan?”

(Kim)

10. *Herbekijk de harde leeftijdsgrens*

De achttienjarige leeftijdsgrens binnen Jeugdhulp moet herbekeken worden. Hiervoor verwijzen we naar de maatschappelijke en psychologische positie waarin de jongeren zich bevinden (zie 2.1.2.2). Op deze leeftijd zitten veel jongeren nog in het secundair onderwijs, hangen ze financieel af van hun ouders en zijn ze over het algemeen nog niet zelfstandig. Bij de jongvolwassenen horen we een duidelijk pleidooi om deze leeftijdsgrens op maat te bekijken per individuele jongere. Ook de meerderjarigheidsgrens verhogen naar 21 jaar zagen de jongeren als een optie. Dit zou ook hen de kans geven op een **moratorium**.

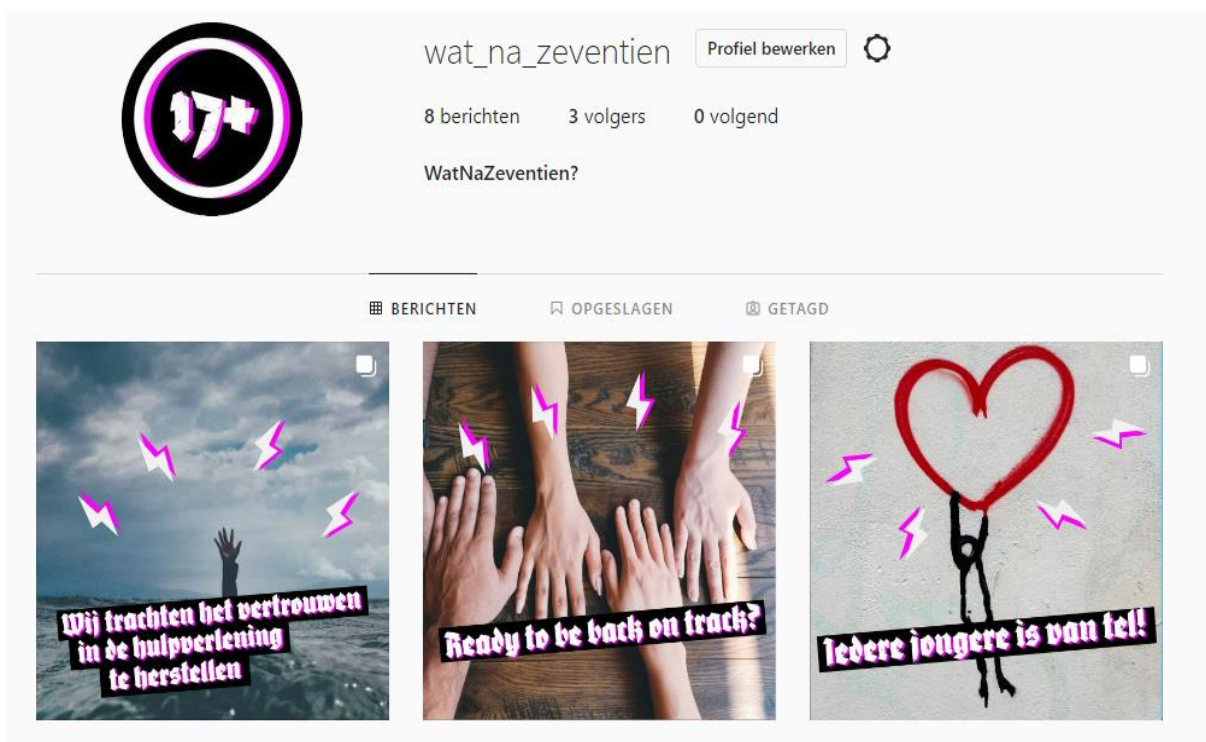

4.2.2 TOOL

Ons tweede beroepsproduct bestaat uit een tool die we hebben ontwikkeld om de consulenten te ondersteunen in het doorverwijzen naar relevante diensten bij meerderjarigheid.

Na diverse overwegingen kozen we voor de ontwikkeling van de **Instagrampagina** genaamd 'Wat_na_zeventien?'.

Deze Instagrampagina bevat de belangrijkste informatie over de eerder besproken reguliere hulpverleningsdiensten en specifieke initiatieven (zie 2.3.2).

4.2.2.1 DE KEUZE VOOR EEN INSTAGRAMPAGINA

Binnen ons literatuuronderzoek kwamen we tot de ontdekking dat het voor jongeren moeilijk blijft om zich te navigeren in het hulpverleningsveld. Ondanks doorverwijzers, folders en websites blijft het een zoektocht vol drempels (zie 2.3.1). Bij het afnemen van de interviews horen we onze jongeren duidelijk zeggen dat ze enkel beschikken over een zeer beperkte basiskennis naar slechts enkele van de organisaties toe. Ze zouden dan ook meer informatie willen rond de diensten die aan zet kunnen komen bij meerderjarigheid.

“Ik hoop dat dat meer openbaar komt zo die dingen van wat dat je nog kunt doen. Desnoods maken ze er een reclamespotje van ofzo ‘lacht’. Maar eh, ik denk dat dat wel nodig is...”

(Tsarina)

Het leek ons dus van belang om de informatie over deze organisaties en de specifieke initiatieven op een **laagdrempelige** wijze toegankelijk te maken voor de doelgroep. Gezien ze folders en flyers snel weggooien leek het ons ook van belang om een tool te ontwerpen die enige vorm van **duurzaamheid** bevat.

Instagram is voor de jongvolwassenen een kanaal waar ze vertrouwd mee zijn, velen hebben ook zelf een account. Indien de jongvolwassenen geen account hebben, kunnen ze toch nog de pagina openen via het internet. Ook de consultants kennen het sociale media kanaal, dit is relevant aangezien zij het bestaan van de pagina moeten overbrengen naar de zeventienjarigen die ze opvolgen.

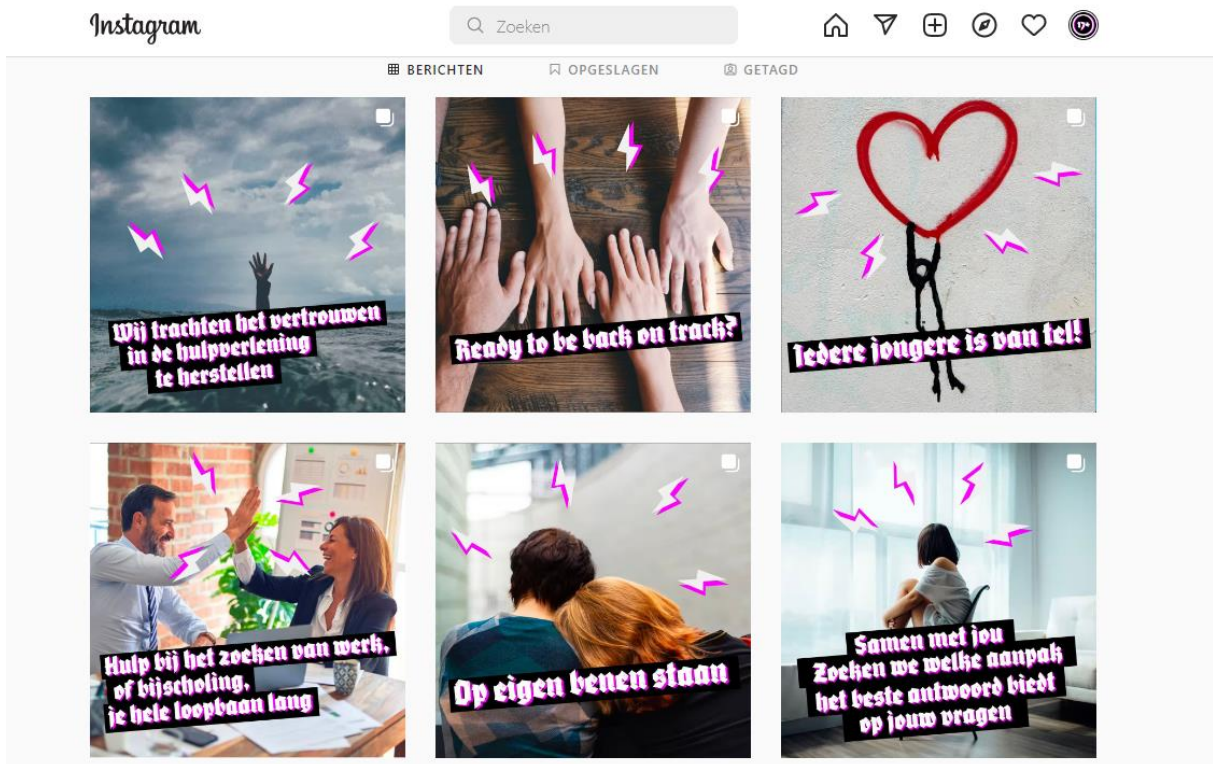
4.2.2.2 HET ONTWIKKELEN VAN DE TOOL

Voor het ontwikkelen van de tool vroegen we advies en ondersteuning aan een medestudent binnen de studierichting **‘Bachelor Digital Design and Development’**. We wilden namelijk een pagina aanmaken die spreekt tot zeventienjarigen. Hiervoor gingen we opzoek naar zaken om rekening mee te houden rond het ontwerp.

Een belangrijke bevinding was dat de doelgroep op vlak van sociale media een korte aandachtspanne en een **sterk ingebouwde filter** heeft. Ze verliezen snel hun aandacht en hebben de neiging een post over het hoofd te zien wanneer deze ‘te gewoon’ is. De posts moeten gewaagde kleuren bevatten die aandacht trekken: neon, fel wit, donkerzwart, ...

Ook belangrijk is dat de posts **‘bite-sized’** moeten zijn. Concreet bedoelen we hier mee dat ze geen grote teksten of pagina’s aan informatie mogen bevatten. Vervolgens namen we in rekening dat de doelgroep graag posts ziet die deelbaar zijn. Ze hebben graag foto’s of illustraties gecombineerd met quotes/slogans die blijven hangen. Als laatste is het van belang gebruik te maken van een persoonlijke aanspreekstijl waarin we algemeen spreken vermijden.

Met deze aandachtspunten begonnen we aan de uitwerking van de pagina. (Huberman, 2021) (Law, 2021)

Per post bespreken we één organisatie of initiatief op driedelige wijze. Met de eerste foto willen we de aandacht trekken via het gebruik van neon kleuren, interessante quotes of slogans. Dit zet de jongvolwassenen ertoe aan om verder te swipen.

Op de volgende slide vinden de jongeren **informatie** over de organisatie, hoe ze deze kunnen bereiken en waarvoor ze er terecht kunnen.

We sluiten elke post af met de vestiging van de diensten.

Voorbeeld:

4.2.2.3 HOE GAAN WE ERMEE AAN DE SLAG?

Om gebruik te maken van deze tool op **praktijkniveau** schakelen we de consulenten in.

Bij het opvolgen van zeventienjarigen die vlak voor de meerderjarigheidsgrens staan, kunnen ze de jongeren aanbevelen om de Instagrampagina te volgen.

Dit zorgt ervoor dat de jongeren indien nodig altijd de basisinformatie rond verdere hulpverleningsdiensten tot hun beschikking hebben.

Indien de jongvolwassenen niet over een Instagram account beschikken, kunnen de consulenten samen met hen de pagina opzoeken via het internet. Hierna kunnen ze de zoekwijze aan hen doorgeven zodat ook zij in de toekomst weten hoe het moet.

Bij het maken van de tool dachten we ook aan **continuïteit**, het is namelijk van belang dat de tool staande blijft ook na het afsluiten van het onderzoek. Dit is waarom we de accountgegevens van de Instagrampagina overhandigen aan de consulenten binnen het OCJ Brugge. Zo kunnen zij de tool verderzetten door zelf zaken toe te voegen die zij als relevant ervaren naar meerderjarigheid toe. Wanneer ze een jongere begeleiden naar meerderjarigheid en hier interessante nieuwe diensten of initiatieven ontdekken kunnen ze deze later zelf toevoegen aan de pagina.

4.3 KRITISCHE BESCHOUWING

Het is van belang om ook ons onderzoek met een **kritische blik** te bekijken. Zo willen we toch enkele zaken benadrukken, om rekening mee te houden bij het lezen van deze bachelorproef.

Bij het uitschrijven van ons praktijkonderzoek vermeldden we al dat de consulenten bepaalden wie zij als geschikt zagen om deel te nemen aan dit onderzoek. Zo zagen ze bijvoorbeeld één van de jongeren als ongeschikt aangezien ze hem net gingen doorverwijzen naar de jeugdrechtbank (zie 3.1.2). Hierbij respecteerden we de mening van de consulenten. Toch hebben we zo enkele respondenten buiten beeld gelaten die misschien interessante bevindingen hadden kunnen meedelen.

Vervolgens willen we ook nog vermelden dat we er rekening mee moeten houden dat deze jongvolwassenen nog geen achttien jaar zijn en de **afsluiting** dus nog niet meegemaakt hebben. Zoals eerder vermeld staan ze nog op de wachtlijst voor TCK en CBAW. Het kan dus zijn dat ze bij het bereiken van deze leeftijdsgrens en het meemaken van de overgang andere zaken aangeven (zie 3.3). Dit maakt de ervaring die de jongeren momenteel hebben echter niet minder relevant.

4.4 NAWOORD

Ik kan het maken van deze bachelorproef in zijn geheel omschrijven als een enorm leerrijke ervaring. Een ervaring die mij toch bloed, zweet en vooral veel tranen heeft gekost.

Bij de start van het proces was ik erg zoekende in de aanpak die ik zou hanteren om mijn onderzoeksvraag te beantwoorden. Ik vond hier echter geleidelijk aan mijn weg in tijdens het opstellen van mijn onderzoeksplan. Het opstellen van dit plan vroeg veel tijd en enkele herwerkingen maar het ondersteunde mij ook in het vasthouden van de focus doorheen het proces.

Na het opstellen van mijn onderzoeksplan ging ik aan de slag met het literatuuronderzoek. Ook hier kan ik spreken over een zekere zoektocht. Aanvankelijk was het niet simpel om te bepalen welke informatie ik zou verwerken en welke minder relevant was. Alle bronnen rond de thematiek zag ik namelijk als interessant. Wat mij hielp om deze afweging te maken, was een blad op mijn laptop hangen met de centrale vraagstelling op. Zo kon ik altijd beslissen of de informatie mij dichter bracht bij het beantwoorden van de vraag of niet.

De start van het praktijkonderzoek was voor mij enorm spannend. Ik kan dan ook spreken over een zekere evolutie doorheen de vier interviews. Bij het eerste interview was ik eerder nerveus. Ik was niet zeker van mijn aanpak en de manier van doorvragen.

Dit ging al beter tijdens het tweede interview, ik durfde meer meegaan met de jongere en vroeg concreet door. Deze evolutie zette zich verder tot mijn laatste interview, waar ik met zelfvertrouwen aan begon.

De gesprekken met de jongvolwassenen kwamen mij ook verschillende keren nauw aan het hart. Over het algemeen was dit voor mij een drijfveer, ik kreeg namelijk per gesprek meer motivatie opdat de stemmen van deze jongeren gehoord zouden worden.

De gesprekken motiveerden mij ook, om als toekomstig sociaal werker aandachtig te blijven voor deze uitdaging en er zelf mee aan de slag te gaan in het werkveld.

5 BRONNEN

- Andriessen, H. C. I. (1991). *Volwassenheid in perspectief*. Bohn Stafleu van Loghum, 71-73.
- Arnett, J.J (2000). *High hopes in a grim world: emerging adults view of their futures and "generation X"*. Youth & society, 31, 267-286.
- Back on Track. (2020). *Home*. Geraadpleegd op 8 februari 2022, van <https://www.backontrack-oranjehuis.be/nl/>
- Bergmans, E. (2016, 2 september). *Het tragische levenseinde van instellingenkind Jordy. De Standaard*. Geraadpleegd op 10 december 2021, van https://www.standaard.be/cnt/dmf20160901_02450086
- AMS Advocaten. (2013, 20 september). *bewindvoering betekenis - Juridisch woordenboek*. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.amsadvocaten.nl/woordenboek/insolventierecht/bewindvoering>
- C. (2022). *LOGiN*. CAW. Geraadpleegd op 8 februari 2022, van <https://www.caw.be/voor-professionals/samenwerking-projecten/login/>
- Cachet VZW. (2015). *Sur ma Route: Samen op zoek naar een beter parcours van jeugdhulp naar zelfstandigheid*. Sur ma Route.
- CAW. (2022). *Wie zijn we*. CAW. Geraadpleegd op 26 januari 2022, van <https://www.caw.be/over-het-caw/wie-zijn-we/>
- De Cocon. (z.d.). *De Cocon | Jeugdhulp aan huis - CBAW: Informatie voor professionelen*. Decocon.be. Geraadpleegd op 16 april 2022, van <https://www.decocon.be/cbaw-informatie-voor-professionelen>
- GEYSELS, N. G. (2020). *JONGVOLWASSENEN UIT DE JEUGDZORG: Een onderzoek naar wat zij zelf (zouden) ervaren als hulp om sterk genoeg in het volwassen leven te staan* (Scriptie). Vrije universiteit Brussel. <https://www.scripriebank.be/sites/default/files/thesis/2020-10/Vlaamse%20scriptieprijs%20-%20Masterproef%20-%20Nele%20Geysels.pdf>
- HUBERMAN, E. R. I. K. (2021, 20 oktober). *The Basics of Marketing to Gen Z*. rollingstone.com. Geraadpleegd op 2022, van https://www.rollingstone.com/culture-council/articles/basics-marketing-gen-z-1241015/?fbclid=IwAR2C_MJNIEPa_XesjCAID22SEvY5uwTbT-LBj3RNaCsMHxVXYiq2FuKjY7s
- Jeugdhulp. (2017). *Actieplan jongvolwassenen*.
- Jeugdhulp. (z.d.). *Cliëntoverleg | Jeugdhulp*. www.jeugdhulp.be. Geraadpleegd op 30 mei 2022, van <https://www.jeugdhulp.be/aanbod/jeugdhulp-zonder-breuken/clientoverleg>

Jeugdhulp. (2019, 3 april). *Het actieplan jongvolwassenen: een stand van zaken*. Geraadpleegd op 2 maart 2022, van <https://www.jeugdhulp.be/actua/nieuwsberichten/het-actieplan-jongvolwassenen-een-stand-van-zaken>

Jeugdhulp. (z.d.). *Ondersteuningstraject en rondetafels jongvolwassenen* | Jeugdhulp. Jeugdhulp.be. Geraadpleegd op 2 maart 2022, van <https://www.jeugdhulp.be/aanbod/jeugdhulp-zonder-breuken/ondersteuningstraject-en-rondetafels-jongvolwassenen>

Knight, D. (2010, 1 september). *Imaginaire deadlines en volwassenheid*. AGORA Magazine. <https://openjournals.ugent.be/agora/article/id/63150/>

Korzilius, H. (2000). *De kern van survey-onderzoek*. Assen: Van Gorcum.

kzien van tel. (2021, 3 juni). *Jongerencoaches voor jongeren in regio Brugge*. Geraadpleegd op 9 maart 2022, van <https://kzienvantel.be/jongerencoaches/>

Law, T. J. (2021, 7 januari). *10 Vital Strategies to Use When Marketing to Generation Z in 2020*. Oberlo.Com. Geraadpleegd op 27 mei 2022, van <https://www.oberlo.com/blog/marketing-strategies-generation-z>

Menger, A., Krechtig, L., & Bosker, J. (Reds.). (2020). *Werken in gedwongen kader: methodiek voor het forensisch sociaal werk* (Vijfde druk). SWP.

Neuts, A. (2019, 19 januari). *Jongvolwassenen op de dool*. Sociaal.Net. Geraadpleegd op 19 januari 2022, van <https://sociaal.net/opinie/jongvolwassenen-op-de-dool/>

Nieuwland. (2020). *De Grens* | nieuwland. Nieuwland.be. Geraadpleegd op 16 april 2022, van <https://www.nieuwland.be/nl/de-grens>

Nws, V. (2021, 10 oktober). *Leen over nood aan psychische hulp voor zoon (18): "Als een kind zorg nodig heeft, zit je op elk vlak met schrik"*. vrtnews.be. Geraadpleegd op 3 november 2021, van <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2021/10/10/getuigenis-psychische-zorg-vanaf-18-leen-en-lander/>

Opgroeien & Jeugdhulp. (2021). *Jij en het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg*: D/2021/3241/257. Katrien Verhegge.

Opgroeien & Jeugdhulp. (z.d.). *Jongvolwassenen* | Jeugdhulp. Jeugdhulp. Geraadpleegd op 19 januari 2022, van <https://www.jeugdhulp.be/jongvolwassenen>

Opgroeien (2020). *Wie krijgt hulp?* Jeugdhulp.be. <https://www.jaarverslagjeugdhulp.be/kerncijfers/wie-krijgt-hulp>

Peeters, T. (2016, 3 september). *Hoe het kon dat Jordy alleen in een tentje eindigde*. De Morgen. <https://www.demorgen.be/nieuws/hoe-het-kon-dat-jordy-alleen-in-een-tentje-eindigde~b38d4ca4/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD. (1989, 23 september). *DE VERLAGING VAN DE BURGERLIJKE MEERDERJARIGHEIDSLEEFTIJD TOT ACHTTIEN JAAR*. RW.be. Geraadpleegd op 29 mei 2022, van <https://rw.be/archief/5304/pdf>

Stevens, F. S. (2021). *Cursus onderzoeksmethodologie 2021–2022*. Howest.

Sulimani-Aidan, Y. & Benbenishty, R. (2011). Future expectations of adolescents in residential care in Israel. *Children and Youth Services Review*, 33, 1134-1141.

Swanborn, P.G. (1994). *Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. Amsterdam, Meppel: Boompers drukkerijen bv.

Van Audenhove, S. (2016). *belevingsonderzoek bij jongeren die de bijzondere jeugdbijstand verlaten*. boomcriminologie.

Van Audenhove, S. (2015). *De beleving van jeugdzorgverlaters vóór en tijdens de transitieperiode*. Handboek Integrale Jeugdhulp, (cahier 5), 81-95.

Vlaanderen. (2013). *Decreet betreffende de integrale jeugdhulp*. codex.vlaanderen.be. Geraadpleegd op 18 mei 2022, van <https://codex.vlaanderen.be/portals/codex/documenten/1023237.html#H1062148>

Vlaanderen. (z.d.). Dienstverlening van de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW). www.vlaanderen.be. Geraadpleegd op 26 januari 2022, van <https://www.vlaanderen.be/dienstverlening-van-de-openbare-centra-voor-maatschappelijk-welzijn-ocmw>

Vlaanderen. (z.d.). Hulp zoeken voor uw handicap via de Diensten Ondersteuningsplan (DOP). www.vlaanderen.be. Geraadpleegd op 24 januari 2022, van <https://www.vlaanderen.be/hulp-zoeken-voor-uw-handicap-via-de-diensten-ondersteuningsplan-dop>

Vlaanderen. (z.d.-i). Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding. www.vlaanderen.be. Geraadpleegd op 26 januari 2022, van <https://www.vlaanderen.be/organisaties/administratieve-diensten-van-de-vlaamse-overheid/beleidsdomein-werk-en-sociale-economie/vlaamse-dienst-voor-arbeidsbemiddeling-en-beroepsopleiding>

Vreemdgaan- wisselleren. (z.d.). *Vreemdgaan-wisselleren*. Vreemdgaan- wisselleren.be. Geraadpleegd op 25 mei 2022, van <https://vreemdgaan-wisselleren.be/node/2>

6.1 ONDERZOEKSPAN

Probleemstelling

Vraagstelling: Hoe ervaren 17-jarigen, die worden opgevolgd door OCJ Brugge, de ondersteuning en voorbereiding op hun (zorg)traject naar volwassenheid?

Deelvragen:

- Wat is het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg? Wie is hun/mijn doelgroep?
- Hoe zit de afronding van Jeugdhulpverlening bij meerderjarigheid in elkaar? Hoe ziet deze eruit in het OCJ Brugge?
- Bij welke organisaties/initiatieven kunnen deze jongere terecht aan meerderjarigheid? In hoeverre weten deze zeventienjarigen hiervan?
- Wat zien zeventienjarigen zelf als voldoende ondersteuning/voorbereiding om door te stromen naar (verdere hulpverlening bij) meerderjarigheid? In hoeverre hebben ze het gevoel deze ondersteuning te krijgen?

Doelstellingen:

- Tegen juni 2022 wil ik aanbevelingen kunnen geven aan de consulenten binnen het OCJ Brugge om de ondersteuning op het traject naar volwassenheid te verbeteren.
- Ik wil tegen juni 2022 een tool ontwikkeld hebben die de consulenten kunnen inzetten om jongeren door te verwijzen naar diensten die relevant zijn aan hun achttien jaar.

Aanleiding en kadering van de vraag- en doelstelling

Het onderwerp van mijn bachelorproef komt voort uit het eerste gesprek met mijn stagementor. Hier kaartte zij aan dat het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ) haar tussenkomst afsluit wanneer jongeren achttien jaar worden. Ze vermeldde hierbij dat jongeren na hun achttiende verjaardag soms terug bellen om te peilen naar verdere hulpverlening. De uitdagingen waar deze jongeren mee te maken krijgen verdwijnen niet, maar toch trekken veel jeugdhulpverleningsinstanties de grens bij meerderjarigheid. Dit lijkt mij niet evident voor deze doelgroep. Ik ging dan ook op verkenning rond dit onderwerp.

In het programma 'De zevende dag' kaartte een bezorgde mama en hulpverleners uit het werkveld dezelfde uitdaging aan. Ze botsen op muren vanwege de harde leeftijdsgrens die jeugdhulpverlening trekt. (Vrtnws,2021) Een studente aan de 'Vrije Universiteit Brussel', Nele Geysels schreef ook een masterproef over dit onderwerp '*JONGVOLWASSENEN UIT DE JEUGDZORG: Een onderzoek naar wat zij zelf (zouden) ervaren als hulp om sterk genoeg in het volwassen leven te staan.*' Bij haar conclusie vermeldt zij dat er nog verder kwalitatief onderzoek nodig is naar deze problematiek. (Nele Geysels, 2020) Ook het verhaal van Jordy Brouillard die op zijn achttien jaar uit de jeugdinstituting stroomde en

op zijn negentien jaar alleen overleed in een tentje van de honger, heeft mij gebracht tot het willen onderzoeken van deze uitdaging. (Peeters, 2016)

Na een diepgaande bespreking met mijn stagementor en andere consultants binnen het OCJ van Brugge kon ik uiteindelijk vastzetten dat ik een bachelorproef ga schrijven over de ervaring van zeventienjarigen rond de ondersteuning en voorbereiding op hun traject naar volwassenheid. Deze beslissing heb ik kunnen maken op basis van verschillende overwegingen.

Eerst en vooral is het een zeer relevant onderwerp voor mijn stageplaats, het OCJ Brugge. Via dit onderzoek kunnen zij verder inzetten op het optimaliseren van het ondersteuningsproces rond deze thematiek. Zij geven veel om deze jongvolwassenen en willen ook hun stem horen. Deze relevantie is echter ook breder te trekken naar de rest van de samenleving. Zoals hierboven vermeld, is het een uitdaging die toch een zekere aantrek heeft. Ze hebben het erover in 'De zevende dag', een actualiteitenprogramma van de VRT. Hier bevestigen enkele politici, hulpverleners en een bezorgde ouder dat het een problematiek is die aangepakt moet worden. (Vrtnws,2021) De stem van de jongeren zelf lijkt mij echter nog onderbelicht. Geen enkele jongere van de doelgroep kreeg een plaats aan de tafel waar hun uitdaging het onderwerp was.

Een studente die de stem van de jongeren wilt laten horen is Nele Geysels. Eerder sprak ik over haar masterproef en haar vraag naar meer kwalitatief onderzoek met betrekking tot de thematiek. Haar masterproef richt zich naar achttienjarigen, hoe zij de stop van jeugdhulpverlening hebben ervaren en wat zij nodig zouden hebben als hulp om sterk genoeg in het volwassen leven te staan. (Geysels,2020) Ik wil mij eerder richten naar zeventienjarigen en hoe zij de ondersteuning/ voorbereiding naar die achttienjarige leeftijdsgrens op dit moment ervaren vanuit het OCJ Brugge. In mijn onderzoek kies ik voor zeventienjarigen aangezien mijn stagementor en ikzelf dit als relevanter zien voor de werking van het OCJ. Op deze leeftijd kunnen de consultants namelijk nog ingrijpen, vanaf meerderjarigheid kunnen de consultants niets meer doen aangezien het dossier afsluit. Door te peilen naar deze leeftijdsgroep krijgen we ook zicht op de voorbereiding die deze jongeren krijgen voor ze meerderjarigheid bereiken.

Tijdens mijn verkennende zoektocht heb ik het onderwerp ook kunnen bespreken met de expert uit het werkveld, Peter Velle. Een medewerker binnen het agentschap Opgroeien* die instaat voor jongvolwassenen. Zijn focus ligt op jongeren die moeilijk aanknopings vinden met verdere hulpverlening tussen de zeventien en vierentwintig jaar. Bij het bespreken van mijn onderwerp vermeldde hij dat het een zeer relevant en belangrijk onderwerp is om te onderzoeken. Hij pleit ervoor om ook jongeren met een licht mentale beperking te betrekken bij mijn onderzoek. De jongeren die te sterk zijn om automatisch te kwalificeren voor verdere ondersteuning maar te zwak zijn om het volledig zelf te kunnen. Hij ziet hen als de meest kwetsbare groep en is zeker niet de enige. Ook Eline Bergmans kaartte de problematiek aan in haar artikel 'Het tragische levenseinde van instellingenkind Jordy', hier schreef ze:

'Jordy Brouillard lijkt ook door de mazen van het hulpverleningsnet te zijn geglipt. Hij was geen misdadiger, zodat de jeugdrechter geen maatregelen oplegde. Hij was ook niet gehandicapt (enkel licht autistisch en zwakbegaafd) waardoor hij niet in de gespecialiseerde zorg terecht kwam.'

- Eline Bergmans, 2016

Peter Velle gaf mij ook de tip om Sharon Van Audenhove te contacteren rond dit onderwerp. Zij schreef het doctoraat 'Overgang naar volwassenheid : belevingsonderzoek bij jongeren die de bijzondere jeugdbijstand verlaten.' Een werk dat ik zeker zal meenemen in mijn verder literatuuronderzoek. (Peter Velle, persoonlijke communicatie,2021)

De factor die de knoop doorhakt is dat het onderwerp mij enorm boeit. Wanneer ik deze bezorgde mama hoor praten over haar zoon, raakt mij dit oprecht. Het gesprek met meneer Velle heeft me ook enorm gemotiveerd. Het is dus een sociaal relevant onderwerp dat mij interesseert, waar verder onderzoek naar nodig is.

*Het Agentschap Opgroeien, bestaat uit Kind en Gezin, Jeugdhulp en een deel van het VAHP. Zij werken samen om kinderen, jongeren en gezinnen zoveel mogelijk kansen te kunnen bieden. (Bron: Opgroeien,z.d.)

Globale onderzoekbenadering

Methoden en technieken

Ik begin met een literatuurstudie. Via dit literatuuronderzoek probeer ik al antwoorden te vinden op mijn deelvragen. Deze bronnen zal ik meenemen in dit onderzoek:

- Doctoraat Sharon Van Audenhove : 'Overgang naar volwassenheid : belevingsonderzoek bij jongeren die de bijzondere jeugdbijstand verlaten.' (Van Audenhove, 2015)
- Sharon Van Audenhoven: Ondersteuningsplannen jeugdhulp, actieplan jongvolwassenen (powerpoint). (Van Audenhove, z.d.)
- Masterproef Nele Geysels: 'JONGVOLWASSENEN UIT DE JEUGDZORG: Een onderzoek naar wat zij zelf (zouden) ervaren als hulp om sterk genoeg in het volwassen leven te staan.' . (Nele Geysels, 2020)
- Boek van Andriessen H.C.I: Volwassenheid in perspectief. Inleiding tot de psychologie van de volwassen levensloop. (Andriessen, H. C. I , 1991)
- Tijdschrift Agora Knight, D. : Imaginaire deadlines en volwassenheid. (Knight, D, 2010)
- Jeugdhulp: 'Actieplan jongvolwassenen', 2017. (Jeugdhulp, 2017)
- Website Jeugdhulp: Ondersteuningscentrum jeugdzorg. (opgroeien, z.d.)
- Website Jeugdhulp: Jongvolwassenen. (opgroeien, z.d.)
- Opiniestuk Sociaal.net : Jongvolwassenen op de dool. (Neuts. A, 2019)
- ...

Bijkomend bij dit voorbereidend onderzoek neem ik interviews af bij twee consultants om zicht te krijgen op de stappen die ze ondernemen ter voorbereiding en ondersteuning op het traject naar volwassenheid.

Voor het verder verloop van mijn bachelorproef zal ik 'kwalitatief onderzoek' inzetten. Ik zet kwalitatief onderzoek in omdat ik wil peilen naar de ervaring van deze zeventienjarigen. Mijn vraagstelling is dus kwalitatief van aard. Een persoonlijke ervaring kunnen we namelijk moeilijk vastleggen in een kwantitatief onderzoek. Het doel van mijn onderzoek speelt ook een rol in de keuze van mijn onderzoeksstrategie. Ik wil geen veralgemeende uitspraken kunnen doen, ik wil peilen naar deze jongeren hun persoonlijke authentieke ervaring. Het is gewoon niet mogelijk om dit te veralgemenen. Het is ook meer aangewezen om kwalitatief onderzoek in te zetten aangezien ik mij focus op een zeer specifieke kleinere groep belanghebbenden. Het is dus mogelijk om hen allemaal te bevragen en dieper in te gaan op het onderwerp. Dit zou niet mogelijk zijn moest ik in een onderzoek van een paar maanden peilen naar de subjectieve beleving bij een doelgroep van 100 mensen. (Stevens,2021)

Als onderzoeksmethode kies ik voor het halfgestructureerde open interview. Ik kies hiervoor omdat dit mij het meest aangewezen lijkt voor mijn doelgroep. Aangezien ik peil naar de ervaring van zeventienjarigen die voor meerdere uitdagingen hebben gestaan in hun leven lijkt het mij niet aangewezen om mij vast te houden aan de structuur van een gestructureerd open interview. Ik wil het gesprek namelijk zijn eigen gang laten gaan en inpikken op wat deze jongeren als belangrijk zien om aan te geven voor mijn onderzoek. Ik kies niet voor het ongestructureerd open interview omdat ik toch nood heb aan een zekere houvast van het onderwerp. Het plan is dus om in gesprek te gaan met deze jongeren op een heel open wijze via een topiclijst. Zo kunnen ze aangeven wat voor hen belangrijk is en kunnen al de nodige topics aan bod komen. Het gebruiken van een topiclijst geeft dus een zekere houvast en structuur maar laat ook spontaniteit en flexibiliteit toe. Er is ook wel een nadeel aan verbonden, namelijk dat er een kans bestaat op sturende vragen aangezien we de vraagstelling niet voorbereiden op voorhand. Hier moet ik aandachtig voor zijn bij het afnemen van de interviews en op letten tijdens het verwerken van de informatie in mijn bachelorproef. Voor het opstellen van mijn topiclijst neem ik de lessen van meneer Stevens erbij. Het interview zal ik ook creatief invullen. Wat deze creatieve invulling precies zal zijn beslis ik later nog bij het opstellen van mijn interview. De interviews zal ik opnemen met een Audio-recorder zodat ik tijdens het gesprek

zelf niet afgeleid wordt door het nemen van notities. Dit doe ik natuurlijk enkel met toestemming van de adolescenten. Ik verwijder de opnames ook na het verwerken van de informatie.

Do's

- Toestemming vragen voor het opnemen van het interview.
- Ken je topiclijst.
- Richt je aandacht op de respondent.
- Wees kritisch op jezelf.
- Maak een logische opbouw binnen je topiclijst.
- Doorvragen.
- Parafaseren en papegaaien.
- Stiltes toelaten.

(Stevens,2021)

Don'ts

- Suggestieve vragen stellen.
- Teveel papegaaien.
- Omkering van interviewrollen.
- Teveel vasthouden aan je topiclijst.

(Stevens,2021)

Onderzoekseenheden en onderzoekplaats

Zoals eerder vermeld, richt ik mij op zeventienjarigen die momenteel onder de begeleiding staan van het OCJ Brugge. Hierbij betrek ik zowel jongens als meisjes. Peter Velle vermeldde ook dat hij merkt dat de meest kwetsbare doelgroep zich situeert onder 'jongeren met een licht mentale beperking'. Een zorg die Eline Bergmans ook aankaart in haar artikel: 'Het tragische levenseinde van

instellingenkind Jordy'. Ik zal ook enkele van deze pubers proberen betrekken in mijn onderzoek. Voor ik deze beslissing kan maken moet ik echter eerst meer zicht krijgen op mijn respondenten tijdens de eindstage. (Peter Velle, persoonlijke communicatie, 2021)

Het aantal onderzoekseenheden hangt af van de doelgroep zelf. Zij kiezen uiteindelijk of ze willen deelnemen of niet. Ik wil er toch zeker naar streven om minimum 6 jongeren te betrekken in het onderzoek. Om dit aantal te bereiken zal ik enkele tips om non-respons te verlagen van Korzilius en Swanborn inzetten. Ik zal erop letten dat de jongeren zelf geen kosten moeten maken om mee te doen aan het onderzoek. Er zal ook aandacht besteed worden aan het beste moment voor mijn doelgroep om het onderzoek af te nemen. Ik zal herinneringen sturen de dag voor het interview. Eventueel koppel ik ook een beloning aan hun deelname,... (Korzilius, 2000; Swanborn, 1994)

Interviews kunnen plaatsvinden waar de jongeren het meest comfortabel zijn. Dit kan bijvoorbeeld in een gesprekslokaal van het OCJ zijn. Dit heeft enkele voordelen: jongeren zijn hier vaak al eerder geweest, het zijn rustige privé lokalen en het is makkelijk bereikbaar met het openbaar vervoer. Het heeft ook nadelen: niet elke tiener legt positieve linken met de lokalen binnen de dienst, zij moeten zich verplaatsen naar mij en het is heel officieel wat voor sommigen een drempel kan zijn. Een andere optie is de interviews houden in de verblijfplaats van de doelgroep maar ook dit heeft zijn voor- en nadelen. Voor sommige jongeren is de verblijfplaats een vertrouwde omgeving waar ze alles kunnen zeggen. Voor anderen is het juist de plaats waar ze liefst zo snel mogelijk weg willen.

Planning

Verkennen van het onderwerp	Oktober 2021
Probleemanalyse	13/10/2021-31/10/2021
Van onderwerp naar probleemstelling	31/10/2021: Concrete vraagstelling en doelstelling vastzetten.
Onderzoeksplan voorbereiden	01/11/2021-31/12/2021
Bepalen onderzoeksmethode	01/11/2021-31/12/2021
literatuurstudie	November 2021- Januari 2022
Mail sturen consulenten	17/02/2022
Topiclijst opstellen consulenten	17/02/2022- 28/02/2022
Interview consulenten afleggen + verwerken	17/02/2022- 28/02/2022
Vorbereidende stappen voor het onderzoek	Februari 2022
Doelgroep contacteren	Februari 2022 (start 2de stageperiode)
Ouders respondenten contacteren	Februari 2022

Topiclijst opstellen jongeren	Maart 2022
Veldwerk	maart/april 2022
Verwerken van onderzoeksresultaten	April 2022
Uitschrijven van de onderzoeksresultaten	April 2022
Uitschrijven van besluit en discussie	Mei 2022
Beroepsproducten uitwerken	Mei 2022

6.2 TOPICLIJST CONSULENTEN

Inleiding

- Voorstelling BP en onderzoeksvraag
- Belang consulenten in vooronderzoek
- 30-40 min
- Anonimiteit

Kennisvragen

- Actieplan jongvolwassenen

Voor transitie

- Groeiplan rond 16
- Ondersteuningsplan (17,5)

Tijdens transitie

- Afsluiting en nazorg
- Voortgezette hulpverlening/volwassenhulpverlening

- Vorbereiding en ondersteuning binnen het OCJ

- Welke acties ondernemen de consulenten om deze jongeren voor te bereiden en te ondersteunen op hun zorgtraject naar volwassenheid.

Ervaringen/opinies

- Persoonlijke aanpak
  - Eigen aanpak rond voorbereiding naar volwassenheid
  - Aanpak van andere consulenten
  - Ervaring met jongeren in deze periode
  - ACT
- Opinies
  - Voldoende ondersteuning/ voorbereiding?
  - Extra ondersteuning?
  - Tandembegleiding naar volwassenhulpverlening

Gevoelens

Afrondende vraag: Is er nog iets dat je zou willen toevoegen over het onderwerp?

6.3 TOPICLIJST JONGEREN

Inleiding

- Kennismaking
- Voorstelling BP en onderzoeksvraag
- 1 uur
- Geïnformeerde toestemming + Anonimiteit
- ijsbreker

Kennisvragen

- Organisaties/initiatieven
  - Eerstelijns hulpverlening bij volwassenheid (OCMW, VDAB, CGG, CAW, JAC)
  - Specifieke initiatieven (login, back on track, zien van tel)

Ervaringen/opinies

- Persoonlijke ervaring
  - Ondernomen stappen binnen traject naar volwassenheid?

- Zicht op toekomstige stappen
  - Aanpak consulent
  - Betrekking ouders
  - Betrekking netwerk
- Opinies
- Stop Jeugdhulp 18+
  - Voldoende ondersteuning/ voorbereiding?
  - Extra ondersteuning?
  - Volwassenhulpverlening?

Gevoelens

- Gevoel bij meerderjarigheidsgrens / stop jeugdhulp
- Gevoel aanpak consulent
- Gevoel toekomst

Afrondende vraag

6.4 GEÏNFORMEERD TOESTEMMINGSDOCUMENT

Geïnformeerde toestemming

- Ik neem deel aan een onderzoek van de hogeschool West-Vlaanderen in het kader van een bachelorproef. Ik ben duidelijk door de student uitgelegd wat de vraag- en doelstelling is van het onderzoek, waardoor ik voldoende op de hoogte ben waarover het onderzoek gaat en wat er met mijn bijdrage gebeurt. Wanneer dit niet voldoende duidelijk is, kan ik altijd om verduidelijking vragen.
- Ik neem vrijwillig deel en kan uit het onderzoek stappen zonder negatieve gevolgen.
- Het interview gebeurt in vertrouwen. Wie precies wat gezegd heeft, blijft vertrouwelijk. De student draagt hier zorg voor.
- Het interview wordt opgenomen en daarna uitgetypt. De anonimiteit van de deelnemer wordt gewaarborgd: er worden geen namen, noch mogelijke linken gelegd naar de identiteit van de respondent in de bachelorproef om de anonimiteit te garanderen. Na transcriptie wordt de opname nog even bijgehouden tot na de evaluatie en daarna onmiddellijk gewist door de student. Bij vragen of onduidelijkheden kan de opname opgevraagd worden via: cipriana.hoekx@hotmail.com

- De verwerking van de persoonsgegevens gebeurt conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming. De nodige afspraken tussen de student, de stageplaats en de onderwijsinstelling zijn daartoe opgemaakt.

Datum:

Naam en handtekening deelnemer:

Naam en handtekening student:

Bij vragen kan u contact opnemen via: cipriana.hoekx@hotmail.com

6.5 BRIEF VOOR OUDERS OPVOEDINGSVERANTWOORDELIJEN

Geachte heer, mevrouw,

Uw zoon of dochter werd geselecteerd om deel te nemen aan een onderzoek met als doelstelling om de ervaring van 17-jarigen vast te leggen die worden opgevolgd door OCJ Brugge met betrekking tot de ondersteuning en voorbereiding op hun (zorg)traject naar volwassenheid.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Cipriana Hoekx laatstejaarsstudent Sociaal werk verbonden aan de Hogeschool West-Vlaanderen, in samenwerking met het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg.

Om dit onderzoek te kunnen uitvoeren hebben wij enkele gegevens van uw zoon/dochter nodig. De student verbindt zich ertoe deze informatie strikt vertrouwelijk te behandelen en nooit de bekomen gegevens door te geven aan derden. Het interview wordt opgenomen en daarna uitgetypt. De anonimiteit van de deelnemers wordt gewaarborgd: er worden geen namen, noch mogelijke linken gelegd naar de identiteit van de respondent in de bachelorproef om de anonimiteit te garanderen. Na transcriptie wordt de opname bijgehouden tot na de evaluatie en daarna onmiddellijk gewist door de student.

Deelname aan het onderzoek is vrijwillig. U kunt op ieder moment beslissen dat uw zoon of dochter toch niet meer mee mag doen. Daarvoor hoeft u geen reden op te geven.

De verwerking van persoonsgegevens gebeurt conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming. De nodige afspraken tussen de student, de stageplaats en de onderwijsinstelling zijn daartoe opgemaakt.

Indien u meer informatie wil over het onderzoek, nu of in de toekomst, kunt u zich wenden tot de studente Cipriana Hoekx, cipriana.hoekx@hotmail.com of de begeleider van de student Steve Garmyn, Steve.Garmyn@howest.be

Bedankt!

6.6 BRIEF DUIDING ONDERZOEK

Beste

Mijn naam is Cipriana Hoekx en ik ben student aan de Hogeschool West-Vlaanderen. In het kader van mijn bachelorproef doe ik onderzoek naar de ervaringen van 17-jarigen, die opgevolgd worden door OCJ Brugge met betrekking tot de ondersteuning en voorbereiding op hun (zorg)traject naar volwassenheid. Met dit onderzoek hoop ik tegen juni 2022 aanbevelingen te kunnen geven aan de consultants binnen het OCJ Brugge om de ondersteuning op het traject naar volwassenheid te verbeteren. Ik hoop ook een tool te ontwikkelen die de consultants kunnen inzetten om jongeren door te verwijzen naar diensten die relevant zijn aan hun achttien jaar.

Om dit mogelijk te maken, neem ik graag een interview bij jou af. Hiertoe heb ik een topiclijst opgesteld. In deze topiclijst komen eerst enkele achtergrondvragen aan bod. Daarna volgen enkele vragen die dieper ingaan op het onderwerp van mijn bachelorproef. Het is voor mij heel belangrijk dat je deze vragen zo goed mogelijk probeert te beantwoorden. Als je echter een vraag niet wil beantwoorden, dan heb je altijd dat recht. De antwoorden worden strikt vertrouwelijk en anoniem verwerkt in de vorm van een tekst en anonieme citaten. Niemand kan dus weten wat jij hebt geantwoord.

Ik ben bereid persoonlijk langs te komen om het interview af te nemen op een plaats die voor jou gemakkelijk te bereiken is. Het gesprek zal maximum één uur duren.

Alvast bedankt voor je medewerking.

Vriendelijke groeten

Cipriana Hoekx

